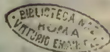
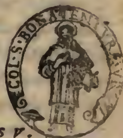
LAVRENTII GAMBARAE BRIXIANI

DE NAVIGATIONE *Christophori Columbi, Libri quattuor.*

AD ANTONIVM PERENOTTVM
CARDINALEM GRANVELLANVM.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMÆ,
Typis Bartholomæi Bonfadini, & Titi Diani.
M. D. LXXXIII.

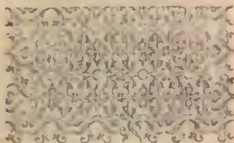
LAVRENTII GAMBARAE BRIXIANI

DE NAVIGATIONE

Christophori Columbi, Libri quattuor.

AD ANTONIVM PERENOTTVM

CARDINALEM GRANVELLANVM.

SVPERIORVM PERMISSV.

ROMAE,

Apud Bartholomaei Bonfadini, & Titi Diani.

M. D. LXXXII.

ANTONIO PERENOTTO CARDINALI GRANVELLANO.

Laurentius Gambara Brixianus S.

OVI Orbis Christiani poema tuo nomini dicatum mitto ad te, Cardinalis amplissime, quod ab excellentissimo, eodemq. prudentissimo Nicolao patre tuo, atq. à te ipso potius, quam à me prodit in lucem. Tu enim eo tempore, quo deuictis Afris, Turcisq. profligatis, Carolus Imperator Neapolim venit, sæpe mihi memorando iucundissimam simul, ac Christianæ reip. vtilissimam Christophori Columbi nauigationem, in qua multas regiones à nostro orbe longissime disiunctas, easq. & fertilissimas, & opulentissimas, priscisq. ignotas inuenit, hortatus es, atq. adeo pro iure tuo, vt ea Latinis versibus conscriberem, iussisti. Quæ sane nauigatio eo verior existimanda est, quod ab ipsomet Columbo præclarissimo auctore pater tuus eam accepit, cum esset Barcinonæ, atq. aliquot post annos maximo ipsi Cæsari Carolo Quinto summa cum

eius voluptate narrauit: quo tempore omnia & Imperij, & regnorum eius negotia primus a consilijs administrabat, eiusq. sigillorum custos erat: in cuius demortui locum, cum ab eodem Carolo (qui te semper maximi fecit) tu adhuc fere adolescens subrogatus fuisses, summaq. eo superstite negotia obiuisses; tum Philippus Rex Catholicus, Caroli Quinti filius te semper ad maxima quaq. munera adhibuit, ac cum postremo Neapoli Prorex summa tua cum laude diu fueris, deinde ante biennium in Hispaniam ab ipso Rege euocatus, non solum Italas, & Belgicas, verum etiam plurimas alias res indefesso illo, & prudentissimo tuo pectore administras. Ergo rerum adeo mirabilium ab ipsomet auctore explicata narratio calcar mihi addidit, vt posteritati verissimam, et admirabilem historiam, abiectis fabulosis alijs poematibus, longis versibus scriptam relinquerem. Ita enim putaui fore, vt et facilius memoria retineretur, atq. animis altius infixa mentes omnium accederet ad commendandam diuinæ potestatis gloriam, cuius vi Columbus, (qui originem duxit a Pellestrellis Placentinis, quæ familia inter alias nobilis est: natus Cugureo, quod castrum est in territorio Genuensi) tam insigne factum effecit. Cæterum quod ad me attinet, opus ipse hoc tam arduum, & difficile, viribusq. meis impar te monente inchoaui, & Christo I E S V Domino aspirante absolui: qui longe lateq. sanctissimum suum nomen: vbi nunquam antea auditum fuerat, hac mundi nouissi-

ma ætate, immensa illa sua prouidentia voluit propagari; ac certe, quod ipse prædixerat de annuntiando per vniuersum terrarum orbem Euangelio, id nostro hoc seculo factum cernimus: ac proinde firmius in reliquis fidei nostræ certissimis articulis corroborari debemus. Christus igitur tibi materiam, & desiderium, mihi autem vires ad hoc poema conficiendum largitus est. Quamobrem quisquis hæc leget, siquid inde fructus percipietur, Deo quidem in primis, ac deinde tibi acceptum referet, cui omnia hæc merito dicata fuisse intelliget.

IN MARIAM VIRGINEM.

PAtre Deo Deus est, atque immortalis Iesus,
Matre homo; mortalisq; simul: purissima partu,
Quem dedit in lucem hanc nostram Galilaia Virgo.
Non illi graue pondus erat, quod ventre gerebat:
Cum lumen, verbumque Dei, non pondus haberet.
Felix ante alias, cali qua facta fenestra es,
Per quam perspicuum lumen diffudit in orbem
Terrarum, aterni proles illa inclyta Patris.
Scalaque facta poli es, per quam conscenderet altum
In calum mortale genus, mandata secutum:
Qua iussit Pater Omnipotens, rerumque creator.
Tu nitidum iubar es summi tu ianua cali,
Atque Dei templum est, venter tuus aurea Virgo.
Tempora nec mirum est, tua si bissena coronant
Sidera, nam tuus ipse suo cum lumine Christus
Iustitia Sol calesti te uestit amictu,
Tuque pudicitia speculum admirabile: nanque
Nulla in te macula est, tu prastantissima virgo
Es longe formosa, licet sis fusca colore.

Tu generis nostri longe prælata puellis
Omnibus, es Patre ab æterno, & quem non capit orbis
Maximus. ille tua clausit se Christus in aluo.
Filia tu, tu sponsa Dei, tu mater Iesu,
Mortales fuso maculas, qui sangine tersit.
Exora MARIA ALMA *tuũ natũque Patremque,*
Ut nunc susceptum valeam percurrere munus,
Pandere & huic nostro tot regna incognita seclo,
Et fer opem (ut solita es) nostris virgo inclyta cœptis.

AD LAVRENTIVM GAMBARAM DE SVA COLVMBI NAVIGATIONE.

Iosephus Niger Cremonensis.

HActenus ignotas regionum repperit oras,
Et penitus nostris non peruia regna Columbus,
Et docuit longo diuersa per æquora cursu
Ire viam, mundique nouas inuisere gentes.
Tu vero hæc eadem loca, regna, situsque locorum,
Et populos, orbemque nouum, & noua sidera cæli
Planius, ac melius describis, & omnia nostris
Sensibus insinuas, veluti depicta tabellis:
Carminibus dum cuncta tuis ex ordine narras.
Cui mage nos igitur vestrum debemus? an illi;
Qui mare, qui terras, qui tot loca primus adiuit,
Signauitque viam, longumque per æquora tractum:
An tibi? qui veluti præsentia cuncta legenti
Subijcis hæc oculis Laurenti Gambara nostris,
Demulcesque noua nostras dulcedine mentes.
Magna quidẽ laus abstrusum quod repperit orbem,
Et quod ad ignotas, classem prior appulit oras.
At nouus iste tuus labor, & tua gloria maior:
Qui rudis illustras noctem, mundique tenebras
Versibus, ingenijque tui splendore perenni,
Et penitus retegens velamine cuncta remoto,
Sic facis vt quamuis distent hæc omnia longe:
Quisque tamen ceu sint præsentia singula cernat.

HISPANIA
M. MEDITERRANEVM
Madera
Canarie
Teneriffe
TROPICVS CANCRI
AFRICAE PARS
Hesperides
C. Virde
Guinea
Pars
CVBA
QVIQVEIA
AYAY
OS DRACONIS
Paria Pars
ÆQVATOR

LAVRENTII GAMBARAE BRIXIANI

De nauigatione Christophori Columbi Liber Primus.

AVRELII VRSI ROMANI ARGVMENTA in quattuor libros de Nauigatione Christophori Columbi.

ARGVMENTVM.

Fernandi imperium exequitur Ligur: æquora puppe
Conscendit triplici, soluens à Gadibus: oras
Ad fortunatas classem primum applicat: inde
Guananalm: e Cubæ mox tempestate repulsus
Littore, Quiqueiam venit: Oceanoque remenso,
Hispano Regi inuentas edisserit vrbes.

GRANVELLANE *virum referam, qui littora primus*
Ingentis tetigit Cubæ, nouaq; astra retexit,
Et freta tot quondã nostris incognita nautis,
Nuper & inuentas Cancri subsidere terras.
ANTONI PERENOTTE *sacri pars magna senatus,*
Accipe, quæ quondam iussisti carmina, ab Afris
Cum domitis Cæsar dulcem, claramq. redisset
Parthenopen victor: qui forti milite densas
Tot Turcarum acies validis superauerat armis:
Et pulsum Regem regnis induxit auitis,
Non sine te maris immensos inuadere fluctus
Tentasset mea cymba, nouo nec in æquore vela
Tendere: sed Mella tenuisset parua fluenta,
Hic vbi chineas arces, atque arma, virosque,

Florentemque vrbem ingenijs, opibusque potentem
Concinerem, fuit hac olim nam condita ab alto
Sanguine Cenomanum, quæ gens fuit aspera in armis,
Auxit & Italiam lætis successibus: vnde
Cenomani illorum dicti de nomine montes.
Te Carolus semper magno est dignatus honore;
Namq. tibi curam soli commiserat omnem
Regnorum, Imperijq. simul, bellique, togæque,
Tempore. nunc breuiter memorabo, quæ genitori
Rettulit ipse tuo longe admiranda Columbus,
Post lautas epulas, & mensæ dona secundæ.
Iam cælum, & terras tenebrosa inuoluerat vmbra
Humida nox, pelagique sinus, vnoque fauebant
Ore omnes, & erant mensis, sublata secundis
Pocula iam, solitoq. pius de more sacerdos
Egerat ingentes submisso vertice grates
Aeterno cæli, & terræ, rerumq. parenti,
Cum GRANVELLANVS *cœpit: noua gloria gentis*
Christophore Ausonidum, dic nunc ex ordine portus
Inuentos à te, dic regna, tuosq. labores.
Et toties sileant Vates iactare Pelasgi
Innumeros terræ tractus lustrasse, viasque
Alcidem, Bacchumq. Indos penetrasse, sua quas
Purpurea exoriens terras Sol luce reuisit.
Hæ vatum sunt ambages, longeque superstes
Illorum fama est maior, quam viuida virtus,
Et totum implerunt varijs erroribus orbem.
Felix Ausoniæ tellus, cui contigit vni

Totius mundi Imperium, nunc & quoque felix:
Quæ talem te læta tulit sub luminis oras:
Cui Deus omnipotens alto dignatus olympo est,
Tot pelagi monstrare vias, tot regna, tot vrbes
Egregias, quas maiorum non viderat ætas.
Per te namque illæ Cancri sub sidere gentes
Vnumq. trinumq. Deum agnouere, repulsis
Numinibus, veri quæ gens ignara colebat:
Quos omnes nostri tinxere salubribus vndis.
Frondescent dum vere nouo, Tauriq. sub ortu
Stellantis nemora, & partus non terra negabit
Alma suos: dum purpureis e collibus vuas
Vinitor ipse leget, metet hordea grandia messor,
Notus eris fama æternum, qua præcipitans Sol
Inuisit gentes alias, & qua redit ad nos,
Atque orbis spatium hoc reuoluta luce reuisit.
Tunc Ligur innixus solio sic fatur acerno:
Quod petis vt narrem populos, inuentaq. nuper
Tot maria, & nostris incognita sidera nautis,
Expediam, nec te longo sermone tenebo:
Nec mihi res memorare leues, nec cuncta referre
Mens est, atq. oras tantarum euoluere rerum:
Sed dicam, quæ causa animum iustißima nostrum
Mouerit hos tentare sinus, quos alluit ingens
Oceanus, fluctuq. ferit, pelagoq. reuincit:
Ne videar tantos frustra subiisse labores.
Hanc cæli molem immensam, & spatia ardua Zonæ
Quinq. tenent, quarum mediam Sol lampade torret

Aßidua, radijsq. coquit (sic prisca vetustas
Credidit) extrema scelerato frigore torpent,
Perpetuisq. rigent niuibus, glacieq. perenni.
Non illis aestas vlla est, redoletve nouum ver
Floribus, aut illic praeceps autumnus aprico
Colle rubet. nix alta tegit iuga celsa, tenetq.
Planitiem, siluasque, suos non flumina trudunt
In mare perpetuos cursus: silet aura, nemusq.
Fronde carens. frustra siluis intenderet altis,
Aut alta conualle plagas venator Orion.
Hic mare non notum nautis: has inter vtrasq.
Et mediam tantum colimus nos maxima regna.
Haec sibi iam pridem veterum solertia finxit,
Sideribusq. dedit nomen, centumq. locauit
Monstra polo, & positas varia sub imagine formas:
Quae laetas messes, & amicos insuper imbres
Agricolis persaepe solent praedicere, & annos,
In quibus aut ingens segetum, aut penuria vini est.
Sed mundi (nec vana fides) primordia dicam.
Principio Deus omnipotens cum conderet astra,
Fulgentesq. poli sedes, spatia ardua Caeli,
Solemque, Lunaeq. globum, noctemq. diemque:
Ille idem terram e nihilo, pontumq. creauit,
Impleuitq. feris terras, & piscibus altum
Aequor, auesq. simul siluis immisit opacis:
Mox hominem proprijs manibus fabricator olympi
Formauit facili ex limo, praesensq. recentem
Illi inspirauit vitam, terramq. patentem

Illius imperio subiecit, & aequora aperta.
Credere nec dignum est ipsum fecisse vacantes
Tot maris ingentes tractus, tot inhospita regna,
Et mundi liquisse duas habitabilis oras.
Est regio Tanaim iuxta, Rodopeiaque arua:
Non vnquam viduata gelu, niuibusque, nec aura
Assidue gelido Boreae spirantis ab axe.
Hanc tamen innumerae gentes coluere, coluntque,
Frigoribus etiam medijs sua rura, domosque.
Quid referam Thracũ regem, quibus imperet oris:
Quosque regat late populos: quibus asperat ingens
Strimonias Aquilo ventosis flatibus vndas?
Frigentis scythiae non carmine prosequar oras,
Aruaque, & ad gelidum constructa mapalia littus:
Hic vbi pastores vrsorum pellibus vsi,
Frigora nil curant hyemis: specubusque iuuencos
Includunt; & proceras dant ignibus ornos:
Siue oritur canis Icarius, seu frigida caelo
Nix cadit: & niueo terras obnubit amictu.
Extremi Garamantes habent armenta, gregesque:
Quos nunquam stabulis claudunt, & nocte, dieque
Aut Siluas, aut prata tenent, semperque vagantur.
Illic perpetua est aestas; & nescia Brumae
Torrida, sed superante aestu, caelique calore
Vnda tepet longe Oceani, & caua flumina feruent.
Insuper Aethiopum gens totum nota per orbem est,
Atq. Arabum, necnon populorum, qui loca zonae,
Quae media est tepidas inter, quam torret iniquis

Sol radijs, non posse gelu perferre, nec aestus
Terrarum pontiq. genus mortale putabat
Aetas prisca hominum quondam: quae vana fuerunt
Somnia. nam iuuenis virtus spectata sub armis
Pellaei haud potuit longum differre, morarique:
Atq. rei veterem famam, dubiumq. remouit.
Ille etenim valido formauit remige classem,
Elegitq. duces assuetos vincere semper
Bellando iussitq. nouas inquirere terras,
Quiq. sinus magni Oceani Austrum inter & Eurum,
Detegerent. qui dum sulcarent inuia quondam
Aequora, terrarumque plagas videre per aequor.
Taprobana in medio posita est quorum insula laeti
Diues agri, diues gemmarum, aurique, boumque,
Atq. frequens late populis, corruptaq. nullo
Aeris infecti vitio, sed quaerere testes
Tantarum haud opus est rerum: nanq. aequoris aestus
Arentis Libyae tenuerunt fortibus alnis
Jam Lusitani, fundaruntq. oppida: & vrbes,
Et nautis iter insuetum inuenere, nouamq.
Tellurem, populosq. alios immanibus ausis.
Ipse ego iam Libyae ratibus vada salsa cucurri,
Guineamq. adij gemmarum, auriq. feracem.
Quin etiam cum saepe iterans maria alta profundi
Oceani, Gades vltra prope Lusitanos,
Noctesque, totosque dies vigil obseruabam
Littore ab occiduo, quaedam vaga flamina certis
Temporibus anni, & certis spirare diebus,

Hæc gigni ex aliqua tantum tellure putabam,
Quam rebar longa distantem, à littore nostro.
Quid memorem populũ vndantem, quẽ Scandia misit
Frigida in has partes, quas tunc vastauit, & igni
Tradidit, & præda in patriam remeauit opima?
Extremiq. Scythæ montes liquere supremos
Mongalli, atq. armis Asiam domuere, tenentq.
Imperio quasdam partes. Islandia ponto
Oceani vasto est, rigida & porrecta sub vrsa,
Perq. dies multos distans a littore Thule:
Accessi has olim partes, vbi non ego vidi
Perpetuis niuibus montes albescere semper:
Non etiam hic frigus penetrale ita regnat, vt vnda
Fluminea haud possit gelidum se euoluere in æquor:
Pascunturq. feræ siluas, maria aspera Delphin
Hic secat, atq. lupus fluuiorum pascitur vndis.
Innumerabilibus populis cum terra frequens sit,
Occasum quis nam varijs sine gentibus esse,
Et sine terrarum spatio, pelagiq. negabit?
Terræ etenim septem pars est subiecta trioni,
Pars etiam subiecta Noto, subiectaq. Eoo.
Vnde aliqui veteres olim, qui non nisi partem
Nouerunt mediam hanc terræ, maris esse putarunt
Oceani immensosq. sinus, atq. alta fluenta,
Quæ tegerent spatium hoc indeficientibus vndis.
Conscia sed veri longa experientia damnat
Hanc rem, credibilem quondam, quæ præuius almum
Lucifer aduentare diem mortalibus ægris

Nuntiat, innumeras dicunt ſub Sole oriente
Oceani nautas vidiſſe per æquora terras,
Et longe diſtans a noſtro littore littus.
Has interpoſita eſt ſat multum nota Cipango,
Multarum rerum diues, nec flumina deſunt
Auroq. et varijs ſemper currentia gemmis.
Eſſe habitatum etiam quidquid Sol aureus ambit
Lumine purpureo haud dubiũ eſt: dũq. hoc mare nauta
Verberat arboribus, ſemper noua regna, prius non
Viſa videt, tractuſq. maris, terraſq. patentes.
Hinc etiam magni heroes belliq. domiq.
Præclarum duxere genus: Germania teſtis,
Galliaque, & noſtris diuiſa Britannia terris,
Quiq. bibunt vndam Eridani, Rubiconis & amnem,
Vulturniq. colunt ripas, atq. Acidis oras
Trinacrij, & longe montes, littuſq. Pachini.
Nunc quoq. tot proceres, habitant qui maxima regna
Europæ, ſtirpem illorum ſeſe eſſe fatentur.
Spero equidem poſt me non multo tempore nautas
Venturos, retegent ſparſas qui per mare terras,
Littus & inuenient occaſu a Solis ad ortum
Continuum; quæ crediderant iam lapſa virorum
Secula, tot vana eſſe hominum figmenta, nec vllum
Vlterius poſſe eſſe ſolum, ſed inhoſpita tantum
Aequora, & Oceani tantum notiſſima monſtris.
Hanc igitur terramq. coli, trabibuſq. profundum
Proſcindi haud dubium eſt, & quæ mala frigora denſãt
Ipſe calor laxat, paſſa eſt quæq. herba calores,

Rore

Rore suo hunc reficit per noctis Luna tenebras:
Nam nitidus cum Sol fero sub vespere terras
Liquit, & ante oriens quam sese ostentet ab orbe
Eoo, aerios rores bibit arida tellus.
Hinc lata veniunt segetes, & mollia campis
Gramina, & occultas vires terra alma ministrat
Arboribus: virgulta greges, & roscida tondent
Pascua, & in dumis ducit rosa nata colorem.
Hactenus ut finem faciam PERENOTTE *loquendi,*
Dum causam expedio, qua me tentare profundum
Impulit ut ternas Fernando a rege carinas
Instructas peterem: patrijsqui nuper ab oris
Quas secat Hesperius fœcundo flumine Batis,
Expulerat Numidas, atq. agmina barbara victor.
Tunc ternas dedit ille rates: quas latus ad vndam
Pallensis portus deduxi robore duro,
Pendulaq́, altum conuerti carbasa versus
Non longe positas Hispano a littore Gades:
Cum siluis iam poma rubent, & collibus, vua
Iam rubet, & fœtu curuatur pampinus, & cum
Trans mare, permetuens hibernos garrula soles.
Remigio volat alarum brumamq́;, niuesq́,
Increpitat, tepidosq́, dies adfectat hirundo,
Atq. cateruatim Maurusia regna reuisunt.
Nam circum facies placidi maris, & celer Eurus,
Et mitis monstrabat iter per cærula tutum.
Pinzones mecum vexi, qui marmora nostra,
Atq. mare Oceanum lustrarunt abiete longa.

Et ventis hyeme in media se opponere norant.
Vna frater erat non belli ignarus, & alto
Venturas tempestates prædicere, & Austros.
Miles erat mecum solitus tolerare laborem,
Militiamque grauem, durique incommoda belli,
Fernando sub rege, suis dum barbara terris
Agmina victor ouans infestis expulit armis.
Difficili haud cursu tranquilla per æquora Gades
Deueni: hic donis opulentum, & marmore viuo
Templum adij Christo extructum: cui debita feci
Vota libens, Patrique simul, ne regna petentem
Extera me tandem sineret, sociosque, ratesque
Illidi scopulis, mergiue sub æquore vasto:
Et TV STELLA MARIS, *quæ non te condis, vt astra*
Cuncta solent, toto effulges sed semper Olympo:
Cui cedit splendore nitens Luna, & rutilus Sol.
Ille diem terris quanquam vehat, & vehat illa
Siderea noctis cæli per inania lumen.
Dum nos hac classe exigua freta mota tenemus;
Incerti quò nostra ferant vaga lintea venti,
Da nostram hanc puppem portus intrare, marisque
Per tantos tutam ire sinus: ferq. inclyta virgo
Ipsa viam hanc facilem miseris, tu nanque potentem
Concilias nobis cæli, terræque Parentem.
Post vbi legerunt pontes, & vincula nautæ,
Mox celer immensum conscendi à Gadibus æquor,
Et cursum pelago intendi, qua præcipitans Sol
Occiduam in Cancri vergit sub sidere partem.

Sidereum linquens cœlum surgentibus umbris.
Canariasq. viam versus tentamus, ibique
Flammiferam legimus Teneriffem, è vertice cuius
Saxum ingens, altumque globos prorumpere ad auras
Flammarum, & longo tractu splendescere noctem,
Præcipue Eois cum flant e partibus Euri.
Ignarus tamen ipse viæ, nec territus unda
Insolita, aut metuens incognita sidera nautis,
Ausus vel stagna alta ratis proscindere rostro.
Sed summi Patris auxilio confisus, & aura,
Ad Fortunatas Euro feror alite terras:
Hic vbi mane nouo sacris de more peractis,
Oceani ingredior latices prius intentatos:
Tunc nostras primum senserunt æquora puppes,
Quæ nullæ secuere rates; non nauita vidit.
Pandimus, & velorum alas, nosq. Eurus euntes
Prosequitur, validis & lintea flatibus implet.
Conuersus vero ad socios sic ora resolui,
Nauita, vel milesq. siuat, qui lumina primus
Per noctem, aut molem & montes aspexerit, hunc rex
Extremæ Hesperiæ donabit munere multo,
Quare agite ò socij gemmis, auroque petamus,
Non grauidam bellis terram, nec littora nostris
Peruia, & his dictis assueta inuertere fluctus
Remigijs pubes securas nauigat vndas.
Ipse ego surgentem Solem, vagaque astra notabam
Necnon occasus illorum, & nubila, & aure
Intenta spirantem auram, placidiq. tenorem

Seruabam maris incœptum, & mea semper ad astra
Lumina vertebam: nam me non noctibus illis
Vlla quies (pacata forent licet æquora) pressit.
Hoc cursu Magnetem illum, quo in pixide nautæ
Vtuntur, quo monstret iter, non semper eundem
Deprendi spectare locum, stellamq. polarem.
(Vt dicunt) nostris res nondum hæc cognita nautis.
Orta dies sine nube, Euri surgebat ab oris,
Et radijs Sol purpureis, & lampade fulua
Aureus Eoum spargebat lumine littus,
Trigintaq. dies iam vela inflauerat Eurus;
Cum timidus nollet vltra procedere miles:
Sed quamuis cuncti vellent in regna reuerti
Hesperia, longi pertæsi per freta cursus,
Ipse viam tamen haud volui conuertere: nanque
Classis erat non fracta Noto, non murice cæco,
Nec fractus miles pugnata ob bella per vndas.
Turbatur semel, atque iterum formidine ductor,
Dum toties vidisse solum per lata putauit
Aequora, sæpe maris frustra tranasse profundum
Herbosum, & varias volucres, populosque natantum
Haud nostris forma similes: tunc miles amarus
In me me, tumidusque ira mussabat, & ense
Sæpe minabatur mihi mortem, cum tegit vmbra
Nox cælum, vel luce dies, & spargere in æquor
Insuper, atque nouam monstris me linquere prædam.
Iamq. orbem vaga Luna suum compleuerat, & iam
E summo rediens sese ostentabat Olympo:
Lumine sublustri, cum iam nox ipsa teneret

Oceanum, & terras caligine, & Eurus apertos
Per fluctus ageret tenui iam flamine puppes:
Visa mihi haud longe terra est, Rodericus Iberus
Nauita ait; summi seruans carchesia mali.
Non ne etiam zephyrum flantem sentitis, & auram
Iam notam nautis auram, e tellure propinqua
Lætitia exultant omnes. lætiq. salutant
Vocibus hanc visam post tanta pericula terram.
Nauticus æquoreas tunc clamor personat vndas.
Hanc piceis mistam tenebris prospexi ego primum.
Mox comites videre alij, cum nox silet atra.
Tunc socios terram hanc versus conuertere proras
Confestim iubeo, nautasq. incumbere remis
Vixq. iubar Cælo sese ostentabat, & astra
Cedebant primo radiantis Solis in ortu:
Gratior haud vnquam terris, nec lætior orta est
Vlla dies, mage nec claro sese extulit ortu.
Nam circum mare pacatum ridebat, & alto
Nostra vehebatur pelago sine remige classis:
Cum procul aerios montes, geminasq. videmus
Circuitu longo sparsas per cærula terras,
Mox alias, mox inde alias: nam clara fuerunt
Signa prius nobis sulcantibus, haud procul esse
Tellurem optatam toties, votisq. petitam.
Hic nos lætitia lacrimas effudimus, altumq.
Aethera spectantes Christo, Mariæq. parenti
Aeternoq. Patri, geminos, qui temperat axes.
Reddidimus cuncti submisso poplite grates,

Quis

Quais nostra ducibus cursum tenuere carina
Jam tutum, & nullo ventorum turbine victa:
Et nullo comitum amisso, dehinc talia fudi:
Conuertens oculorum orbes conuexa ad Olympi.
TV PATER OMNIPOTENS *ingnota per æquora cursus*
Da faciles, ne nos inter maria inuia surgens
Jn pelagi cursus Auster ferat, atq. recursus.
Harum prima nouos flores, herbasq. tenebat,
Arboris, & virides frondes: fontesq. lacumq.
Hac media ingentem vidi: nam nullus ibi mons
Eripiens prospectum oculis erat æquora iuxta.
Currebat gens ad littus visura carinas
Attonita, & stupefacta rei nouitate, putabatq.
Esse rates nostras tot monstra natantia ponto.
Tangimus hoc fessi littus, lætiq. subimus
Guananaim portum, paruamq. intrauimus vrbem,
Et grato accepti hospitio, reuocamus opima
Amissas mensa vires: nam mitis erat gens,
Vultus item est illis placidus, frons lata licet sit,
Quæ corpus paulum & faciem turpabat, & ora.
Non forma exiguum corpus, crinemq. resectum
Supra aures crassum, & nigrum pars maior habebat,
Estq. color oleæ similis, qui vergit ad atrum.
Atq. aliquis nudatum ensem, gladium ve tenebat,
Tractabatq. manu, ceu lignum; at post vbi apertum
Aspexit vulnus, trepidansq. gemensq. dolebat.
Quærebat signis an nos venisse suprema
E sede æthereæ, & Cæli colere ardua tecta,

Atque vna cum cælitibus. ferrique per vrbem
Tunc belli signum iubeo, passimq. viarum
Strata per, atq. forum, cornu instrepuere recuruo,
Et totam impleuere nouis clangoribus vrbem.
Parte alia fractos sonitus dedit ænea moles
Flammis permistos rutilis, & littus, & æquor
Intremuere sono insolito, longe insula Cubæ
Audijt, & sonitu gens est exterrita tanto.
Vrbemque hanc paruam sine cæde, & sanguine regnis
Hesperiæ primum adiunxi, namq. ordine cuncti
Acta palam assensu ciues populusq. probarunt.
Non fluat è terræ venis auri ve metallum,
Aut æris, ferri ve licet, sitq. insula pauper,
At gens illa tamen gestat bipatentibus aurum
Naribus. hic gentes sunt nudæ, & versicolore
Pictura exornant corpus, armantq. præustas
Piscis dente sudes vice ferri, sunt quibus hostes
Pellere consueti, & circum sua regna tueri.
Septem ex his iuuenes mecum per cærula vexi.
Hic vidi aspectu horribili, toruoq. molossos,
Quos sine latratu referunt componere soles.
Atque hic non pelagi tractus, non noscere mores
Permisit breue me tempus: nam nocte, dieq.
Detegere has terras ingens me cura premebat.
Mox iter ingentis direxi ad littora Cubæ:
Quattuor aspexi non longe per freta terras,
Quarum cuncta nouis redolebant floribus, arua

 Consita

Consita erant paßim arboribus, queis garrula lympha
Non deerat, fugiens per gramina odora, riganſq.
Vicinum nemus, atque halantes floribus hortos.
Res vero his terris nulla eſt mihi viſa relatu
Digna mage hac, quã nunc memorabo. ramus adoptat
Ramum alium, varijs folijs, varioq. colore,
Pomaq. ſunt intus varios ſeruantia ſuccos,
Cortice non ſimili: mater quæ ſtipite ab vno
Dædala terra creat: hæc nunquam poſcit auari
Dura miniſteria agricolæ ſub tempore Veris.
Dehinc nos ardentes placido caua lintea ponto
Soluimus, atq. viam velis deflectimus inter
Has pelago ſparſas nullo diſcrimine terras.
Illic nos ſiluas legimus, quas longa gerebant
Littora, & arua ſimul nullis obnoxia raſtris,
Vidi lanigeras non longe a littore ſiluas,
Et paßim arboreis pendentia vellera ramis.
Vidi & odoratos alio ſed littore lucos,
Frondentes quorum rami mollißima ſeruant
Vellera, quæ leuibus ſiliquis incluſa teguntur.
Quid memorem pictas volucres, quæ florea circum
Prata volant, cantuſq. ſuos noctiq. dieiq.
Aequant, & varijs implent concentibus auras?
Frondoſisq. ſedens ramis philomela canebat:
Quas inter canit Eois non natus in oris
Pſittacus, & volucrum cantus imitatur, & altis
Arboribus ſtrepit, & linguæ noua verba loquaci
Ingeminat, repetitq. auium per guttura voces.

Hic volucres fundunt cantus sub mense Decembri,
Pars dulcem frondentis alunt in vertice pinus
Progeniem, pars oua fouent, pars arbore nigra
Nidificant, latebrisq. domos frondentibus abdunt.
Nanq. dies erat hic tepidus, ceu vere rubenti.
Non desunt illic portus, & flumina nautis
Grata nimis, Zephyri si quando spiritus vndis
Insonat, insequiturq. rates reuoluta per alta.
Accessi tandem Cubam, magnumq. fluentum
Tendere in Oceanum vidi, portumq. capacem.
Non parua intraui classis, tutamque procellis.
Nanque erat hic portus saxis circundatus altis
In morem stagnantis aquæ, quo clausa silebat
Vnda; nec vndantes fluctus, ventosq. timebat.
Nec longum hac statio tenuit me; sed caua ponto
Vela dedi, nunquam linquens ea littora Cubæ
Per multos soles. resonans sed flatus ab alto
Vertice spirantis Boreæ, & maris vnda tumescens
Terruit vlterius procedere: nec mora vento
Obuerti aduerso sinuosa per æquora cursum,
Permetuens instantem hyemem, pelagiq. furorem,
Et gemitum: cum iam Boreas nos horrifer oris
Quiqueia appulerat, legerent & carbasa nautæ
Lætitia persusi animum, & de more coronas
Puppibus aptarent, subito prætoria pinus
Est breuibus inflicta vadis, quæ longa iacebat
Saxea planities subter mare, puppis & imis
Soluitur icta vadis, nautasq. relinquit in vndis.

Continuo impellunt socij per cerula cymbas,
Auxiliumq. ferunt timidis, ratibusq. reponunt
Incolumes: nauis scopulo sic fracta resedit.
Corpora sed madidi comites dum littore curant,
Et sagula ad tepidum Solem madefacta reponunt;
Protinus ingredior densum nemus: hic vbi primum
Conspexi indigenas cursu iuga celsa secantes,
Nosq. videre viros cupidi, noua cernere regna:
Tela manu intrepidi capimus, sequimurq. fugaces.
Tunc illi celerare viam, & transmittere cursu
Præcipiti patrios colles, & fidere siluis
Haud aliter fugere viri montes super altos,
Quam timidi damæ sub prima tempora lucis
Conspecto procul herbosa in conualle leonum
Agmine, dum siluis errant, sic illa petiuit
Turba virum loca nota metu, seq. abdidit vmbris.
Compressi subito gressum, tristisq. redibam
Ad naues sine præda: videris cum condita virgo
Concussit folia, & frondes; quibus ipsa latebat:
Has motas petimus frondes; tunc abdita virgo
Exiliit facie insignis; sed fusca colore:
Confestim illa capi sese permisit, & vna
Mecum incedebat siluis non mœsta sub altis
Hæc ducta ad naues epulis expletur, & alba
Induitur lana; disponuntq. ordine crines.
Crystallum dant & digitis, & Iaspide cingunt
Virgineum latus; hic gentes nam corpora nulla
Veste tegunt; nudi incedunt; & cum redit æstas

Et cum bruma redit, venit & cum purpureum ver.
Mox virgo in notos rediit iam libera colles,
Primoresq. petit nemorosa in valle latentes:
Ostenditq. habitus, atq. ordine cuncta recenset:
Narrat & ingenium gentis mite, & genus alto
E cælo venisse nouum: tunc ocyus omnes
Decurrunt properi, qua semita ducit ad æquor,
Et veniunt ad nos vltro, signisq. salutant:
Cum quibus & digitis loquimur, nutuq. frequenti.
Planitie fractam scopuli vt videre carinam,
Tranarunt rapidi stagnantes lintribus vndas,
Et patrium ad littus remos, & vela, rudentesque,
Et ratis arma ferunt: tunc gaza reducitur omnis
Nautica, & ad littus defertur lintribus altis;
Nos illos donis fessos cumulamus agrestes:
Crateras septem vitreos, & pocula septem
Fictilia, heroum varijs decorata figuris,
Bissenasq. damus tunicas, totidemq. cothurnos.
Interea dum nos iam quassam ir murice puppim
Teximus, aptamusq. trabes, redit extera pubes,
Quæ nobis fuit auxilio, & lectißima secum
Frusta auri, atq. auro permissas portat arenas:
Et teretes donant paruo pro munere baccas.
Noctesq. totosq. dies ad littora nota
Orbe alio aduectas gentes visura ruebat
Turba virum, natisq. patres, pariterq. nepotes
Permisti, armatosq. duces mirantur, & auro,
Purpura & indutos proceres, sonitusq. tubarum.

Gestat acu hic pictam tunicam, cristasq. volantes,
Hic picturatis radiantia baltea signis.
Ast alij tenuere locum, quo quadrupedantes,
Insultantq. solo: glomerantq. in littore gressus.
Prauertuntq. notos cursu, & candore ligustra,
Et vix in prima figunt vestigia terra.
Miranturq. nouos habitus, mirantur & arma
Bellantum non visa prius, nec cognita quondam.
Parte alia volitare vident sine remige puppes,
Atq. maris penetrare sinus, licet Auster aquosis
Incumbat pelago nimbis, hyemesq. minaces
Ingeminent, piceisq. cadant e nubibus ignes.
Sternit humi se quisque, sonum dum territus haurit
Auribus, effundit reboans quem ferrea longe
Machina, fumososq. ignes attollit ad auras,
Perstringitq. oculos flammis, fumoq. sequaci.
Erexiq. Crucis signum venerabile curuo
Littore confectum palma, pinuq. virenti,
Quam populi circum signis, nutuq. colebant.
Vnanimiq. sacerdotes hac carmina sacra
In laudes, Pater alme, tuas cecinere: DEVM TE
LAVDAMVS, TRINVMQVE DEVM, Dominũq. fatemur:
Te Patrem aternum veneratur littus vtrumque.
Te veneranda cohors cali, & calestia regna,
Atque potestates sublimi voce vicissim
Insigni te laude ferunt super omnia, qua tu
Fecisti, & cali spatiosa per atria dicunt
Ter sanctum, nostrumq. Deum, Dominũq. Patremq.

Te celebrant, cum cuncta tuo sint numine plena,
Qua Sol luce sua lustrat, dum circuit oras
Aethereas, tractusq. maris, terrasq. patentes:
Atq. tibi assurgunt gentes felicis Olympi,
Et duodena cohors comitum te Christe tuorum
Concelebrat, fudit qua pro te cæsa cruorem;
Quorum vox late occiduas peruenit ad oras,
Atq. Arabum, Indorumq. domos: vos o quoq. vates
Abramida, quibus ore dedit prædicere nati
Aduentum Deus ipse sui, & rerum abdita: vosque,
Qui quondam sparso meruistis certa cruore
Præmia, nunc alacres Dominum laudate supremum.
Vos quoq. virginei cœtus, quibus vna fuit mens,
Vna pudorem ipsum a teneris coluisse, nec vnquam
Concessos subiisse toros, nec floris honorem
Virginei amisisse, Deum laudate parentem
Immensæ maiestatis: vos o quoq. sancti
Cæsariem lauro insignes, palmasq. tenentes
Dextera Idumæas alacres, & vestibus albis
Induti immensas Patri vos dicite laudes,
Cælestiq. simul diuini numinis auræ.
Nos etiam Christum vnigenam, magnoq. Parenti
Aequalem canimus: summi tu magna Tonantis
Gloria, stellantisq. poli: dignatus & aluo
Tu de Virginea nasci: tu funus acerbum es
In Cruce pro nobis passus, quos sanguine, & ipsa
Morte redemisti, patefactaq. ianua celi.
His nece Christe tua est, tua qui sunt iussa secuti.

Es Patris æterni æternus tu Filius, & Rex
Gloriæ, & ad dextram Patris omnipotentis, & alto
Ipse sedes solio sublimi in vertice cæli:
Venturumq. diem te iudice credimus olim,
Quo tu digna malis, & iustis præmia reddes:
Tu nobis igitur succurre precantibus, & nos
Aspice, sulcantesq. ignota hæc cærula puppes
Innocuas serua, & dextram ne subtrahe nobis:
Namq. in te posita est spes nostra, sinusq. repostos
Te maris Oceani duce nos penetrasse fatemur.
Quas & agam grates tibi nunc? qui me duce terras
Non visas olim, voluisti ostendere seclo
Huic nostro, atq. alio positas sub sidere gentes.
Iam Guacanarilli peruenit rumor ad aures
Externos venisse viros, littusq. tenere.
Obstupuit Cemium repetens oracula secum:
(Indigenæ sic appellant sua numina gentes)
Noluit & capere arma manu, & depellere classem
Finibus, euentu rerum, factisq. sinistris
Territus: at properans ad littora nota tetendit,
Atq. vltro dedit ex auro mihi munera multa,
Et sumus hospitio à populis & Rege recepti;
Anseribusq. alius nautas onerabat opimis;
Pars patrias epulas, & viscera tosta ferebant.
Sed dicam cur depositis Rex venerit armis:
Rettulit ipse olim nam rem mihi sæpius omnem:
Quiqueiæ extremus Rex Guarionexius oris,
Et Guacanarillus materno sanguine iuncti;

Dum

Dum super imperio Cemes, rebusq. futuris
Consulerent, flexoq. orassent poplite ad aras:
Interea per quinq. dies, solitoq. sopore,
Et solitis epulis sese abstinuere, nec vnquam
Cessarunt in vota oculos ad numina semper
Intenti, quibus est adytis vox reddita. Reges,
Audite hæc responsa. dies inopina propinquat,
Qua regnum hoc felix, & regia sceptra tenebunt
Vestibus indutæ gentes, quas extera classis
Huc vehet euertentque vrbes, operosaque templa,
Et quoque nos, legesque nouas, & sacra docebunt.
Nec vos, o Reges, vox hæc deludet inani
Augurio: tu Rex populis audita referto.
Inde recens illos luctus, mærorque tenebat,
Atramque inuisamque diem taciti expectabant.
Finierat, tremuitq. solo mota ara recusso,
Concussæq. fores templi, & penetralia longe
Insonuere: fragor templi tecta alta repleuit.
Tunc Reges rerum attoniti nouitate recedunt
Tristes, & Cemium populis responsa retexunt.
Tempore, quo has terras petij, Rex Guacanarillus
Ingens extincti regnum iam patris habebat,
Præclarum referens nomen genitoris amati:
Iam ratus aduenisse diem; quo dicta supremum
Finem habeant Cemium, vectas sibi iungere gentes
Fœdere amicitiæ quærit, speratque tenere
Posse sua imperio tali sub fœdere regna.
Dum vero surgens attolleret æthere Taurus

Cornua, decreui remeare ad littoris oras
Extremæ Hesperiæ, victorq. inuenta referre
Tot maria, atque alio gentes sub Sole repostas:
Præcipue liquidi soles, & vertice ab alto
Leniter aspirans Zephyrus discedere tum me
Cogebat, lætumq. meos inuisere Reges.
Ut vero faciles populos, mitem quoq. Regem
Aspexi, visum est paucos mihi linquere posse
His terris impune viros, & tollere paruis
Securam tectis arcem, & circundare fossa.
Xamana in regione noui sub tempore veris
Exiguæ vallos arcis de cespite viuo
Extruxi ex trabibus nexis, & vimine flexo:
Aggereq. incinxi valido: atq. ex milite certos
Delegi bello expertos, quos Guacanarillo
Commendo: illorumq. ducem liqui Rodericum,
Corduba in arma parens primo quem miserat æuo:
Assuetum obsessas vrbes, & castra tueri.
Dehinc ipsum Regem placido sic alloquor ore:
Maxime Rex, qui sponte tuis consistere regnis
Inuitas, fessam hanc classem, & consurgere portu
Littoreo sinis, hanc molem, victumq. ministras,
Promissis maneas oro, quæ sæpe dedisti,
Et serua hanc gentem precor, & defende cohortem
Hanc solita pietate: erimus Rex inclyte, nunquam
Immemores tanti meriti, regnisq. potentem,
Atque armis nostrum iungemus fœdere Regem.
Non veni populare domos, non perdere ferro

Hanc gentem, vel te patrijs expellere regnis.
Et mox ad socios conuerti lumina, & illos
Talibus aggredior dictis: Vos bellica pubes,
Vnanimes, lætiq; dies agitate, metumq;
Mittite: nam vobis validum rex maximus vltro
Auxilium feret, imperio qui littus, & vndas,
Et circum regit hos montes, atq; oppida circum.
Vos regis quæcunque sequi ne temnite iussa.
Quæ vobis, iuuenes, præclaro hoc digna labore
Præmia persoluam? cælo quæ gloria iam vos
Sublimes factis ventura in secula tollet?
Fernandus vobis meritos persoluet honores,
Non sine muneribus magnis: conuertere cogor
Per maria alta rates, iterumq; reuoluere fluctus
Vt regem faciam certum cursusq; viaque,
Quasq; alio sub Sole nouas deteximus vrbes.
Vere nouo has iterum dulces rediturus ad oras.
Tum rex lætus ait: curas seclude sequaces
Dux demisse polo: nam miles nullus adibit
Hos armis: hæc terra mea est, & cærula circum.
Semper eos ope præsenti, auxilioq; iuuabo.
Per mare pacatos tibi dent tua numina ventos
Mox meme & socios dextra petit, & tenet ipsos
Amplexu, lacrymansq; alios complectitur: & sic
Corde nefas versans se in regia tecta recepit.
Tunc comites intrant arcem sub fœdere regis:
Et nautæ mare purpureum nigra rate currunt:
Nam flabat crepitans Zephyri leuis aura per æquor,

Suadebatq; maris cursus tentare patentes.
Indigenasq; decem, fratremq; per æquora mecum
Ducere decreui, certosq; relinquere in arce,
Ne forte imperio premeret trabis aduena terras,
Regnaque, littoreosq; sinus, populosq; propinquos.
Et mox æquoreas curua rate verrimus vndas:
Et tandem Hispanas Zephyris comitantibus oras
Deueni; Taurus celso cum surgit Olympo.
Et primum accessi Gades, altariaq; auro,
Et donis onerans, Christo pia vota supremo
Facta prius solui: soluerunt & sua mecum
Vota, alacres media templi testudine nautæ.
Protinus has linquo terras, puppesq; volarunt
Immensum mare per, lætiq; potimur arena
Optata, & tandem regalia tecta subimus,
Et simul inuentas alio sub sidere gentes,
(Nam regem egregium bello tunc Barchino habebat)
Narramus regi; atque auri purissima dona
Perferimus; necnon baccas; nostrisq; volucres
Dissimiles, similesq; etiam: nam corpore maior
Psittacus est, pulcherq; magis, pennisq; coruscis,
Et varijs; quam nos cauea seruare solemus:
Cinnamaq; attulimus suaui fragrantia odore,
Acriaque, & gustu torquent quæ protinus ora:
Atq; aloen herbam, quæ tristi, est plena liquore:
Solus per siluas, & prata cuniculus illis,
In terris quadrupes, depascit gramina: mecum
Hunc triplici vexi specie mirarier omnes.

Quos

Quos illinc vexi iuuenes, pallentiaq́ ora,
Auribus, & simis dependens naribus aurum,
Deformes visu ac breuiori corpore. tum rex
His visis, mora nulla, parat classemq́ virosq́
Expertos bello atq́ armis, suetosq́ periclis,
Et lectos centum artifices, totidemq́ colonos.
Addit mille viros, qui secum barbara contra
Agmina pugnantes, victricia signa tulerunt.
Magnanimus non desit equus, qui Bætica pascit
Pascua; quiq́ Tagi vitreos bibit accola fontes.
Narrarem ac breuiter dum regna inuenta, sinusq́
Tot maris, & sparsas per tot maria aspera terras,
Fernandi iussu, populo spectante, sedebam
Illum, & reginam iuxta, qui magnus in oris
Est honor extremæ Hesperiæ, quin sponte supremum
Rex me rectorem classi præfecit, & alto
Oceano: dehinc vectigalia regia dono
Quædam concessit: fratrem quoq́ non sine honore
Dimisit, cui iam partas concesserat oras,
Vt regeret, littusq́ maris, populosq́ Quiqueiæ.
Artifices mecum varios, armentaq́ vexi,
Omnigenumque gregem delegi, armentaq́ primum
Vt maribus cum tempus erit, submittere possem,
Elegi in spem gentis equos, selectaque, farra,
Grandiaque herbarum beneolentum semina, vt hortos
Tam pingues nostri colerent, plantaria viua
Camporum, nemorumque tuli, nam haud nascitur illis
Partibus vlla arbor, nisi pinus stipite recto,

Et tereti, celsaq; coma, proceraq. palmæ.
Duritie hæ sunt indomitæ, quibus arma ferox gens
Conficit atq. enses ferri est sine terra metallo:
Hosq. acuunt saxis, quæ secum flumina ducunt.
Collibus apricis dum vero rusticus vuas
Jam legeret, properansq. domum sarmenta referret.
Scinderet atq. agros procuruo vomere: iussi
Erigere & malum, maloq. innectere funes,
Ne ruere antemnæ, scindi ne carbasa possent.
Hispanos etiam complures maximus ardor,
Tantarum & rerum nouitas, adapertaq. regna,
Impulerunt ignotum æquor percurrere mecum,
Vnanimesq. damus spirantia flamina classi.

DE NAVIGATIONE CHRISTOPHORI COLVMBI

LIBER SECVNDVS.

ARGVMENTVM.

Carpit iter rursus: Caribum perlabitur oras:
Quiqueiam accedit: sociorum hic funera de flet:
Liberat Hoiedam obsessum: cum fratre tyrannum
Caunoboam capit, Hispanam rediturus ad aulam:
Committit fratri imperium: regemq; reuisit:
Inde abit, atque alias perquirit in æquore terras.

TVNC ipse Hesperiæ fines, & littora liqui,
Cumq. decem & septem ingressus sum puppibus æquor:
Ad Fortunatas meq. Eurus detulit oras.
Vt Graij referunt vates, vatesq. latini,
Actutum applicui ad littus, quo ferrea tantum

Insula habet gelidum laticem, purumq. leuemq.
Qui non e terra erumpit, non fonte perenni,
Non e rupe caua emanat per scrupea riuus:
Littora non surgunt illic puteique, lacusque:
Humida sed nubes circum collecta, virentes
Arboris obnubit ramos, frondesq. diebus
Continuis, cum mane nouo Sol aureus orbem
Inuisit, pulsaq. diem iam nocte reducit:
Quæ liquidas versa in lymphas ex arbore, ceu ros
Frigidus, in structam muro, saxisq. lacunam
Distillat, potumq. gregi, populisq. ministrat.
Hæc dulcis gustu est, nec non & frigida tactu.
Post hinc digressus placidum mare puppe cucurri,
Et Boreæ cursum tendebam semper ad oras.
Ter septem cessere dies, cum per mare nullas
Conspexi immensum terras: tandem insula longe
Cannibalum se Luciferi monstrauit in ortu:
Est Eurus perflans adeo nos vsq. secutus.
Nulla hic turris erat, non vlla mapalia toto
Littore, at arboribus multis, & gramine plena.
Vltra prouehimur ponti per cærula: suaues
Vicinum late fundebat littus odores.
Transibam loca multa mari circundata vasto,
Nulli habitata viro: non his animalia terris
Vidimus, aut vllos homines, sed corpore tantum
Ingenti ac vario magnos errare lacertos
Per siluam & littus. iacet insula Guaricueia,
Quæ cæli nitidum lumen nil præter adorat.

Ad

Ad quam delati fluuium conspeximus unda
Perspicuum, fundoq. ingenti, & vortice nullo.
Collis erat iuxta littus, quem plurima pubes
Conscendit visura solum telluris, & omnes
Cannibalum tractus circum: videt arma, domosque,
Ruraque, frondosumq. nemus, septemq. fluenta.
Nostrorum pars descendunt e nauibus, ipsosq.
Explorant fines; vicinaq. tecta peragrant.
Cannibali iuga celsa petunt, tutasq. latebras.
Nostri ad Cannibalum sedes facto agmine tendunt.
Tecta vacare viris cernunt, sed sparsa recenti
Sanguine: viderunt trabibus pendentia membra
Multa virum, multa & verubus confixa cruentis:
Humanis permixtus erat queis psittacus, anserq.
Artubus, atq. aliæ nemorum, pelagiq. volucres,
Inclusas testa quas flamma accensa coquebat.
Tunc primum fatur sic puppi interpres ab alta.
Hæc est imperij sedes, & regia gentis
Cannibalum, rapido circum pulsata profundo:
Qua genus acre virum floret, belloq. iuuentus
Aspera, finitimasq. armis inuadere gentes
Assueta, & pelagi percurrere lintribus undas.
Captiuos verubus figunt, & pinguia torrent
Viscera, & in campis læti vescuntur apricis.
Euellunt pueris testes, nec corpora leto
Dant tristi, donec florens accesserit ætas,
Et cute sint pingues nitida: mox ense recludunt
Spiramenta animæ, & tectis epulantur in altis.

Fœmineo

Fœmineo generi parcunt, seruantq. puellas
Præstantes alijs forma, quo gignere natos
Ex illis poßint: tecti custodia turpis
Est anus, & nexis virgultis atria verrit.
At vero iuuenes, quibus est iam firmior ætas,
Cannibalum gens hæc in quattuor effera partes
Diuidit (horrendum) atq. illos euiscerat, inde
Corporis extremas partes abscindit, ahenoq.
Jmponit, flamma aut torret; manditque, voratque:
Cætera membra sale inspergit, cellisq. reponit.
Et quoties vento feruet mare, protinus arma
Corripiunt littusq. petunt, pulsasq. procellis
Littora ad ipsa rates rapiunt, spoliantque, feruntque.
Ipse decem mecum Quiqueiæ littore vexi
Per maria alta viros: sed septem tabida febris
Inuasit, letoq. dedit; dum cærula verro;
Hos ego non vinclis, non dura compede vinctos
Ducebam, sed erant comites; semperq. vicißim
Jllorum sermone dies, noctesq. fruebar:
Vt me sermonem patrium, moresq. docerent.
Mox ait interpres: Fugite hinc, tortosq. rudentes
Rumpite, quaq. vocant nos flamina parte sequamur.
Jpse iube acciri socios ad littora: namq.
Quæ te circunstent inopina pericula nescis.
Cannibalum ingentem numerum per curua videbis
Littora, si attigerit surgens te his Vesper in oris.
Nam totis effrena ruet de montibus hæc gens,
Quæ pedibus superat celeres pernicibus auras.

Non horret gens illa necem, non vulnera vitat.
Vicinos terræ tractus populantur, & audent
In fines longe positos excurrere, campisq.
Inuentas abigunt prædas, semperq. vagantur
Impauidi: interdum centenis lintribus æquor
Percurrunt, pagosq. petunt, cursumq. fugamq.
Iniiciunt, nec certa salus fugientibus vlla est.
Hæc sunt arma, quibus Caribes vtuntur in hostes
Finitimos, cum bellantur: saturata venenis
Spicula, arundineæq. sudes, fustesq. præusti
Sunt enses facti e palma, pinuq. frequenti.
Hi saxo magna ossa acuunt, summumq. sagittæ,
Telorumq. cacumen acutis ossibus armant:
Quorum armare acies gens illa est sueta veneno.
Prædones maris Oceani sunt denique: nec gens
Vlla potest sese venienti opponere turbæ.
Innumeros cymbis vallos, & vincula secum
Mille ferunt, optantq. locum, quem cingere possint
Aggere, & in morem castrorum claudere fossa.
Hoc faciunt, quoties nigris nox occupat vmbris
Tellurem: sed præcipue cum condita terris
Luna negat nitidum cæli per inania lumen.
In siluis tecta ædificant sublimia nexis
Arboribus, foliisq. tegunt. hæc insula mittit
Gossipium: & varias volucres nemora ardua pascunt.
Indigenas nuper captas cum munere misi.
Illæ etenim norant solita qua rupe laterent:
Atq. animos blando pariter sermone, datisq.

Plurima

Plurima quæ secum tulerant, mouere furentum
Cannibalum, inductos quos spe, & dulcedine lucri,
Mane nouo, cum Sol tenebras depellit, & almam
Inducit terris lucem, per pascua multos
Ante alios secum mulier ducebat: at illi
Nos procul vt videre, metu vestigia retro
Conuertere, velut cerui, quos turba luporum
Insequitur, notasq. metu subiere cauernas.
Tum demum cedente die, noctisq. sub ortum,
Nullis Cannibalum siluave, aut littore captis,
Conscendi illorum perfractis lintribus æquor:
Visendiq. viros cupidus, quos arce reliqui
Iam structa, classis cursus ad curua Quiqueiæ
Littora vertebam: sparsasq. per æquora vidi
Antilias: sulcansq. salum iam nocte propinqua
Sic est interpres fatus: Has aspice, ductor
Hesperidum, terras, & littora: Cannibalum quas
Uxores habitant tantum nunc: namq. vbi terris
Ver redit, & Taurus cælo se tollit aperto,
Inuisunt has Cannibali, & conuiuia siluis
Læta agitant, choreas plaudunt, siluisq. vagantur
Obliti solitas ad littora ducere prædas.
Depulsos a lacte mares per marmora secum
Adducunt proprium ad littus: redeuntque, nec vnquã
Has sedes, nisi cum terras inuisit aquosum
Ver iterum, nitidosq. dies, tepidamq. reducit
Temperiem, durumq. gelu, brumamq. remittit.
Illæ habitant certas sublimi in monte cauernas:

Queis sese, quoties aliquis petit aduena littus,
Abdunt, & mox hostem armis, solitisq. sagittis
Depellunt, & multa ineunt certamina semper
Victrices, semper captos in tecta trahentes.
Hanc Madaninam vocat illius incola terrę.
Hoc vetuit spirans Boreas me accedere littus.
Vltra progredior ratibus maria alta reuoluens:
Multa per Oceani dispersas cærula terras
Conspexi, læta felices vbere gleba.
Tempus erat, quo clara dies decedit, & vmbra
Succedit gelida noctis, dehinc prauius ignes
Astrorum accendit Vesper, cum classe subimus
Iam fessa portum: iamq. anchora iacta carinas
Fundabat, placidum qua sese effundit in æquor
Flumen, ibi intentis interpres talia fatur:
Hæc etiam ditione tenent fera regna nefandi
Cannibali: nosco positas in montibus ædes:
Appellant Ayay (nomen nam rite recordor:)
Descendunt in terram altis de puppibus imam
Triginta, explorantq. locos, vicinaq. tecta:
Qui subito dulces hausere flumine lymphas,
Impleruntq. cados fluuiali hoc nectare, ibiq.
Quattuor inuenere canes in littore tantum,
Quos nunquam latrare ferunt, siluisq. nec vnquam
Frondosis turbare feras: hi rustica semper
Tecta colunt, conduntq. suos sine murmure soles,
Queis testes geminos vellunt, stabulisq. recondunt,
Et mactant, cum læta parant conuiuia siluis.

Fœmineo generi parcunt, paucosq. reseruant:
Quos in spem prolis certam gens illa futuræ
Submittit: veluti pastor, qui per iuga montis
Ardua mille greges pascit, quos solus ad alta
Flumina, & in saltus, & læta in pascua ducit.
Prosiluere decem iuuenes, totidemq. puellæ
Caribium e domibus, petiere & littora cursu
Præcipiti, gemituq. graui, nautasq. vocabant
Auxilio manibus iunctis, & poplite flexo.
Cannibaliq. fuga solitos petiere recessus.
Dum vero trahimus binos in littore soles,
Et silua remex sub opaca, & miles aquantur
Intrepidus, procul ecce vigil custodia, magnum
Aduentare videt, mali carchesia seruans
Nauita, Cannibalum pacata per æquora lembum.
Hunc subito noster venientem est miles adortus.
Illi autem non fracti animis, vllo ve timore
Torsere hos contra volitantia tela veneno
Armata, antiquo patriæ de more, priusquam
Se pictis tegeret clypeis Hispana iuuentus.
Quid dicam? medijs pugna aspera surgit in vndis,
Quanquam essent pauci numeroque, & corpore nudi.
Hic mulier bona missilibus, longeq. sagitta
Fallente: ex nostris vnum confodit acuta
Cuspide stridentis teli, qui protinus ictu
Traiectus calido fœdauit transtra cruore.
Militis interitu illa eadem lætata, recuruo
Telum aliud cornu aptauit, iecitq. sagittam

Contra alium, quem tunc transfixit arundine iacta,
Hos inter, ni fallor, erat Regina, puerq.
Regius aspectu toruo: namq. illa ferox gens
His assurgebant solis, moremq. gerebant.
Videre vt nostri sese in discrimine tanto,
Vnanimes potius voluerunt cominus illis
Tunc conferre manus, quam longe occumbere iactis
Caribium iaculis. mora nulla, per aequora proras
Impellit clypeata cohors, subitoq. suburget
Illorum solida confectum ex arbore lintrem,
Et mersit pelago: spectabam hanc littore pugnam.
Forsitan & pugnae finem PERENOTTE *requiras*
Extremam; breuiter referam: non obruit illos
Oceani rapida vnda maris: per nota natabant
Aequora, & in nostros vibrabant spicula cornu
Adducto: haud pauidi iuuenes, pauidae ve puellae.
Ad saxum pelago tectum mox illa recepit
Effera se pubes, miscens bella aspera in vndis,
Vt prius: hi tandem longo in certamine victi
In nostras venere manus: telo vnus acuto
Cannibalum interijt: duplicato at regia proles
Vulnere anhelantem vna animam diffudit in auras.
Hi ducti ad naues, vinctiq. ferocia corda
Non posuere tamen. non tantum in retia lapsus
Saeuit aper, clausi ve caua sub rupe leones.
Huius pertaesi pugnae, tunc littore funes
Soluimus, & Caribum terram execramur, & aequor,
Nostrorum ob caedem moesti, resonoq. volamus

Oceano aratis confisi curribus aura
Nimborum impulsis valida, sic cætera pubes
Insequitur, laxisque fretum proscindit habenis,
Non horrens pelagus, non procurrentia saxa
In mare, nec tumido spirantia flamina ponto.
Sub lucem paßim multas per marmora terras
In morem Cycladum sero sub vespere vidi:
Quarum aliæ plenæ arboribus à vertice summo
Montis erant, vsq. ad procurui littoris oram:
Plenæ & erant aliæ paßim beneolentibus herbis.
Parte alia ad cæli tollebant sidera sese
Saxosi montes, rubro, varioq. colore
Conspicui, atq. oculis grati nos sistere classem,
Et capere his portum terris vetuere frequentes,
Difficilesq. maris scopuli, turbataq. circum
Æquora, & inspersum spumosa aspergine littus.
Aspera erat facies. atq. intractabilis vnda
Latrantis pelagi, secum intolerabilis Auster
Et fœdam tempestatem, nimbosq. ferebat.
Huius tam vasti tractus, rapidiq. profundi
In medio Burichena iacet circundata latis
Littoribus. non his terris nemora ardua desunt.
Sunt illic magni portus, quanquam incola pontum
Non tranet, sed sit domibus contentus auitis.
Infensæ sunt hæ gentes, & littora cunctis
Cannibalis, finesq. suos tutantur ab hoste:
Victores & sæpe domum sueta arma reportant.
Captiuos lacerant, flammis torrentq. vorantque,

Eliduntve oculos socijs spectantibus ambos:
Oppidaq. aggeribus, fossaque, & flumine cingunt.
Tunc nostri trabe descendunt, fontisq. liquores,
Celsaq. tecta adeunt: montes fugit omnis in altos
Agricola, & vacuas sedes custode relinquit.
Hic Burichena suum Regem (ceu numen) honorat.
Sub noctem geminæ indigenæ furtim, & puer ore
Egregius fugere simul, tacitiq. natarunt
Marmora, quos olim eripui de compede dura,
Et manibus Caribum: & patriam petiere, suosque:
Tantus amor erat his patrias inuisere terras,
Quamuis Cannibalum aduentus, atq. arma timerent.
Nos tandem fessi seruata classe tenemus
Primam Quiqueiæ terram reuoluta per alta,
Atq. antennarum sublimia cornua nautæ
Funibus intendunt, pelagiq. ad cærula proras
Obuertunt: mox exponunt equitesq. virosq.
Pontibus, & primis ducibus comitatus ad altum
Accessi collem; vt socios, arcemq. viderem
Xamana in regione, maris prope littora vasti.
Quid referam? constructa arcis vestigia nulla
Apparent, non agger erat, non vallus; at arcis
Relliquias ingens cineris celabat aceruus.
Descendunt armati equites, peditumq. manipli,
Littoreosq. tenent portus: petit ardua miles
Terrarum, & positas altis in rupibus arces.
Aerea personuit vicinos machina montes,
Conuallesq. cauas, sonituq. impleuerat oras

Littoreas frustra: nanq; incola traxerat omnes
Ad letum Hispanos, flamisq; inuoluerat arcem.
Hic Guacanarilli vectus prope littora lembo
Per mare germanus regis tunc nomine binas
Detulit ex solido statuas auro mihi: sed tunc
Non potui seriem facti, non noscere causam,
Interpres quia nullus erat: nam de tribus vnum
Ex illis abiens, quos mecum per mare vexi,
Vltro dimisi: patriam petiere natando
Furtim alij, cum nigra tegit nox æthera, & æquor.
Hæc animo sedit sententia, mittere certos
Decreui ad regem subito, vt causamque, modumq;
Diceret, excidiumq; arcis, stragemq; meorum.
Vt vero rediere viri, tunc vnus in ipso
Littore stans tumulo flauæ sic cœpit arenæ:
(Et si ficta reor, quæ rex mihi Guacanarillus
Dixerit, hoc regis dictum nam fama refellit
In cunctis vulgata locis, quos circuit ingens
Insula, at ipse tamen referam, quæ dixerit ille.)
Aurato rex in thalamo, stratisq; iacebat
Vulnere se simulans ægrum, cui crura, pedesq;
Cærula multiplici cingebant vincula nodo.
Hic mihi tunc fandi postquam est data copia, regem
Alloquor, atq; equites narro, peditumq; phalangas
Venisse, & nostram tetigisse hæc littora classem:
Succensæq; arcis causam, seriemq; rogabam.
Tunc rex, hanc classem non me aduentasse latebat:
Venissemq; volens ad littus; ni mea quondam

Crura graui bello fixisset cuspide telum:
Euersæq; arcis memorabo, ex ordine causam,
Quam petis: Hac multos (vt scis) habet insula reges
Vberibus late regnis, populisq; potentes:
Qui postquam audiuere meis consistere terris
Puppibus aduectas gentes, armisq; tenere
Littora, moliriq; vrbes, atq; oppida vallo
Munire, & totum sua sub iuga mittere pontum,
Exarsere graues animis concordibus iræ.
Audiuere etiam peditum liquisse cohortem
Arce noua, & secum raptas abducere prædas
Christophorum, inq; oras ratibus rediisse superbas:
Quique iaq; nouas in regna reducere gentes
Vere nouo, cum se partu terra alma resoluet.
Tunc super his commoti animi, mentesq; duorum
Sunt regum, bellumq; parant inferre relictis
Gentibus, & positam conuellere funditus arcem:
Dant alij auxilium reges, suaq; agmina mittunt:
Procedunt instructæ acies, & ad æquora tendunt;
Nec mora littoribus nostris bina agmina regum
Apparent, dextraq; sudes, læuaq; pharetras
Tela inimica gerunt, atq; arcem milite cingunt.
Postquam aures allapsa meas est nuntia fama,
Accessi subito multis cum millibus arcem,
Jncœptisq; viros suasi desistere, & arma
Ponere, & hanc gentem redituram ad littora dixi
Magna equitum, peditumq; manu: sic nam fore nostri
Jam cecinere Cemes: sed nil mea verba, precesque,

Nil

Nil monitus valuere Deum. tunc lampada iecit
Ardentem Rex longæuus, quæ iacta perußit
Frondea tecta domus, tabulataq. proxima turri.
Tunc celer insequitur iuuenũ facto agmine nimbus,
Connexisq. parant trabibus conuellere vallum.
At parte ex alia iuuenum globus arma, manusq.
Expediunt: late sonitum dat stridula cornus:
Mißile telum alij rapiunt: it clamor ad auras,
Accensasq. faces flammis ad mœnia portant,
Inuaduntq. nouam longis hastilibus arcem.
Hispanam volui gentem defendere vallo
Inclusam, & ferre auxilium, meaq. agmina contra
Opposui pugnantem aciem, flammasq. ferentem.
Tendebam per castra manus, tristisq. profabar:
Arma inhibete duces, irasq. remittite Reges:
Parcite & hanc arcem flammis dare, parcite quæso
Militibus: vos triste manet sub sidere Veris
Supplicium: accedet nostrum gens aduena littus,
Et nostras exuret opes, fundoq. reuellet
Montibus impositas vrbes: migrabimus omnes
Extorres patria amissa, rebusq. relictis.
Sed dum per medios ignes, mediamq. ferebar
Structam aciem, numero tamen, & bellantibus impar,
Vulnere crudeli suras transfixit arundo.
Restat adhuc paruum læso sub poplite vulnus,
Me lapsum famuli accipiunt, humerisq. reportant
Ad littus: sed me vt cedentem ex agmine Reges
Videre, incingunt duplicatis mœnia flammis.

Tunc miles furit, & tectis incendia miscet,
Atq. arcem, inclusosq. viros inuoluit in ignes.
Testor amicitiam, sancitaq. fœdera quondam,
Et patrios Cemes, me non potuisse tueri
Commissam hanc gentem fidei, & noua mœnia nostræ.
Responsa audistis proceres, audistis inanes
Nectentem regem causas, incendiaq. arcis.
Protinus vlcisci socios; ipsumq. volebam
Periurum iratus violata ob fœdera regem
Perdere: sed trepido timui ne regna tumultu,
Et populorum animos turbarem rege perempto.
Ad Guacanarilli montanas mittitur ædes
Melchior, hæc eadem qui rettulit omnia, quæ iam
Dixerat interpres: regem nam viderat alto
Porrectum lecto, nec læsum crura sagitta,
Regali at thalamo simulata mente iacentem.
Ad me blanditijs hic regem duxit, & illum
Dimisi, vt patriam ad propriam, sedesq. rediret:
Quem mulier facie insignis, formaq. per æquor
Vndosum cum septem alijs, confisa lacertis
Est Guacanarillum sub opaca nocte secuta.
Melchior interea legeret dum curua Quiqueiæ
Littora, militibus multis comitatus, vt ipsum
Quæreret huc illuc fugientem per iuga regem,
Inuenit portum procuruum, & nauibus aptum,
Cum pelago incumbit pennis niger Auster aquosis.
Cingebant summi hunc colles, quibus vnda silebat
Clausa, nec iratum pelagus, ventosq. timebat.

Hic

Hic adeo est portus curuum falcatus in arcum,
Quo postquam ingressus fueris, mediumq. tenebis
Nauigio. dextra quamuis, flectasve sinistra,
At facile haud poteris quærens cognoscere primum
Hic aditum, quamuis coniunctis frontibus intrent
Tergeminæ has fauces nullo discrimine puppes.
Inq. sinu medio montis scena ardua celsis
Tollit se arboribus, densisq. hic psittacus alas
Depictus varias, atq. Indis corpore maior
Peruolitat, repetitq. auium per guttura cantus.
Hic dulci nemorosa canunt auiaria voce.
In portum duo decurrunt sat magna fluenta,
Et varios ducunt secum ad maris æquora pisces.
Ipse etiam pelagi gentes, squamosa propago,
Flumineis subeunt lymphis; gratoq. recessu,
Insano laticis capti fluuialis amore.
Decreui ipse vrbem sublimi in colle, secundum
Hunc portum (namq. aptus erat locus hic satis vrbi)
Condere; silua hic alta trabes, vicinaq. rupes
Saxa ministrabat; iuxta hunc longissima montem
Planities, & lata satis, quamplura fluenta
Paruula, & alta rigant, aurumq. in cærula ducunt.
Ipse autem hunc portum regalem nomine dixi.
Vestigare viros circum vaga flumina, & vrbes,
Ductores valido certos cum milite misi:
Hoieda hos inter, Corlanus & alta propago,
Ante acies dextra, atq. animis præstantibus ambo.
Quattuor horum alter demonstrat flumina, & alter

Parte alia tria conſpexit labentia ab ipſis
Montibus, auratis longe radiantia arenis.
Legerunt ciceris non pauca leguminis inſtar
Grana auri comites, maioraq. legit Hoedas.
Mons erat haud longe a portu, quo condere caſtrum
Inſtitui, cœpiq. domos attollere ſaxis,
Atq. MAGIS TRIBVS *erexi, ſtatuiq. ſacellum.*
Hic vbi decurrunt immixtis flumina arenis,
Et lento, nitidoq. auro, nec copia parua eſt.
Caſtrum aliud poſui dictum de nomine Thomæ.
Atq. peragrata Cibauo latus ad vrbem
Mox Iſabellam redij, cum purpureum ver,
Et tepidi creſcunt ſoles. tunc fratre relicto,
Cui ſummam volui rerum, cui credere claſſem,
Aſſueto & bellis iampridem Margaritao:
Quos iuſsi circum poſitas perquirere terras,
Et ſubito inuentas communi ſubdere Regi.
Tendo iter ad Cubam cum terna puppe per æquor:
Ne forte imperio premeret ratis aduena terras,
Oppidaque, littusq. nouum gentesq. repertas,
Oceaniq. meis inuentum puppibus æquor.
Deſerimus ſocias naues, mœſtiq. volamus
Per mare; & aſpirant animoſis flatibus Euri.
Sub lucem nitidi Solis ſeſe mihi portus
Oſtentat, ſcopuli incuruo quem murice cingunt
Ingentes, vaſtiq. maris ſilet vnda refuſi.
Nicoleo Diui hunc portum de nomine dixi,
Spectantem longe ditiſsima littora Cubæ.

Sed

Sed latus accessi Cubæ, quæ spectat ad Austros,
Maitij apparet tantum Iamaica diues,
Hortorumq. simul vario latissima cultu.
Vnum habet in medio sublimi hæc insula montem
Vertice, qui latis tangit radicibus æquor,
Et sese circum nemoroso a littore tollens,
Paulatim molli ascensu se attollit ad auras,
Et media excelsum monstrat tellure cacumen:
Vnde licet spectare rates sua tecta petentes,
Quæ celso imposuere iugo: quotiensq. feroces
Cannibali hos turbant: subito de vertice currunt.
Incurruntq., alacresq. ineunt in littore pugnas:
Nam semper cum Cannibalis bella aspera ducunt.
Hanc gens dura colit, longoq. exercita bello
Hostiles contra incursus, contraq. Quiqueia
Finitimos. volui fessam ter sistere classem
Littore iam capto, classem ter reppulit hostis,
Et loca nota tenent, opponuntq. agmina nostris
Puppibus: adprensa tandem tellure, ruentem
Ad littus turbam aggredior: quæ nescia cuiquam
Terga dare, a patria nostros pellebat arena.
Pacati sunt tandem animi, pressiq. tumultus,
Visuriq. nouas gentes ad littora currunt.
Linquimus hanc etiam terram, Solemq. secuti
Occiduas versus terras currentia vidi
Torrentis fluuij in morem freta lata, sinusq.
Innumeros; centum & sparsas per cærula terras.
Dum vero impellunt a tergo flamina puppes,

Sub noctis tenebras, Cuba nos accipit ingens
Iridis in faciem portus, atq. vnda silentis
Oceani, quem feruenti tutantur ab æstu
Aequoris, & magno ventorum a turbine colles
Hinc atq. hinc stantes; quo nos subsistere visum est.
Protinus optatam in terram descendimus omnes,
Intramusq. domos non longe a littore binas:
In quibus innumeros pisces ardente videmus
Impositos pruna, aut transfixos corpora vallis,
Accedo propius siluam, quæ fronde virenti
Vicinas ædes scopulis, littusq. tegebat.
Qua nexos vidi ramis frondentibus angues:
Atq. astricta alios conspexi funibus ora:
Auulsos alij dentes (nec fallor) habebant.
Serpentes alit horribiles hæc insula: qui non
Immittunt membris hominum letale venenum,
Aut tactu, morsu ve truci, toruoque, ferinoq.
Aspectu sunt, & vario sunt membra colore,
Hi pelagus, terramque colunt, siluisque vagantur,
Pomisque ingluuiem, atque herbis beneolentibus explēt,
Bisque decem interdum (dictu mirabile) soles,
Nec potant, solitumque cibum, nec gramina carpunt.
Regale hoc epulum est: hos frusta in paruula sectos
Infigunt verubus, domibusq. epulantur auitis.
Dum vero positis in littore vescimur omnes
Piscibus, aufugere viri: sed Didacus illos
Accedens linguam edoctus, moresq. Quiqueiæ.
Ad nos deduxit, dedimus queis plurima dona.
Insula Cuba tenet mores, quos ipsa Quiqueia.

Et Lunam, Solemq́ colit: similemq́ relinquit
Hæredem; & fruges similes proiectat in aruis.
Ingenio felix est gens, & mitis, & expers
Armorum: sua rura colunt; cupidiq́ videre
Aduectas nuper longinqua per æquora gentes,
Descendunt, puppesq́ petunt, secumq́ canistris
Vimineis portant epulas, lymphamq́ ministrant.
Nosq́ etiam fessos descendere nauibus orant.
Consita erant paßim densis hæc littora, & altis
Arboribus; patrios fructus quæ ferre solebant.
Littore in hoc adeo calidarum est flumen aquarum,
Vix vt fumantes poßit contingere lymphas
Ipsa manus: longo hic se fundit in æquora tractu:
At procul ingenti fumant freta salsa calore;
Feruentes nec erat tutum transire per vndas,
Qua late inuoluebat aquis se fumidus amnis.
Iamq́ diem nitidus ducebat Lucifer ore
Purpureo, & luce infusa fulgebat Olympus:
Cum nostri videre ratem, qua per mare pisces
Captabant nudi nautæ: tunc cominus illos
Aggredimur leuibus vicina per æquora cymbis.
Intrepidi nos expectant, gaudentq́ profundo
Oceani ignotas illis spectare carinas.
Illi etenim vtuntur nulla compage phaselis
Intextis, solido, atq́ vno sed robore, & vndas
Sulcant remorum valido tantum agmine freti.
Non illis velorum vsus, non nautica noscunt
Arma ratis, non astra polo surgentia seruant.

Vim nullam intulimus nautis piscantibus alto.
Sed tibi nunc mirum dicam, dignumq́; relatu:
Hic piscis salsa est clarus venator in unda
Quiqueia; necnon vasta circa æquora Cubæ,
Anguillæ similis nostræ, sed corpore maior,
Et facie informi; nostris non notus in oris.
Hic pisces insectatur, veluti canis acer
Errantes capreas campisq́; & montibus altis:
Multiplices cuius squamæ certo ordine corpus
Permistæ spinis armant, veluti rubus asper.
Hunc Guaicanum appellat gens incola piscem.
Pellem habet hoc mõstrum summa in ceruice, supraq́;
Squallentes humeros, supra & squallentia colla.
Piscator trahit hunc intorto fune reuinctum,
Obstrictumq́; ratis lateri, patrijsq. sub undis
Pabula captiuo noctesq. diesq. ministrat:
Affixa est læuo lateri nam lignea sedes,
Quam colit; æquoreas cum voluit turbidus undas
Auster, & ex alto cadit imber, & Eurus arenas
Attollit supra scopulos: tunc sueta sub alto
Fornice tecta habitat, tutusq. quiescit in undis.
Luce noua piscosa tenet loca nauta profundi,
Et secum ducit vinctum per cærula piscem:
Atq. vbi squamosam prolem per marmora cernit,
Demittit subito funem: tunc ille per æquor,
Ceu liber vinclis, graditur, secumq. rudentem
Ducit, & errantem sequitur per cærula prędam:
Sic contra ruit hos animis, & robore fidens.

Impositam dorso pellem mox explicat omnem,
Implicat & piscem coniecta pelle, capitq.
Intrepidus, spinisq; ferit (nam carcere nigro
Hunc frenat:) tunc nauta vigil de gurgite funem
Paulatim trahit ad littus, captosq; sub vndis
Luctantes simul adducit: sed cum prope littus
Accesit noua præda, leui piscator in altum
Dat sese celerans saltu, turbamq; per æquor
Sustinet: accurrunt comites, pariterq. labori
Succedunt: at piscis ouans captiua tenaci
Corpora rete tenet semper, semperq; teneret
Impauidus, patrio dum viueret æquore: sed cum
Cælum haurit, pellem laxat, piscesq; relinquit,
Et celer æquoreis mox sese fluctibus abdit.
Ille etenim cælum hoc nostrum, non aera nostrum
Ferre potest; ideo nautæ piscem æquora supra
Tollunt, vt clausam linquat viso aere gentem.
Sæpe etiam varios glomerato examine pisces
Insidijs capit, & visa testudine contra
Tendit iter: nam dum placido noua pabula quærit
Concha mari, tenet ora sua non præscia mortis
Exerta, & nullas pascens timet æquore fraudes.
Hic piscis maria alta colit, piscator & omnis
Unum habet, facilisq; vnda quærentibus ille est.
Quattuor hi conchas nobis, piscesq; dederunt.
Nos illis contra dedimus gratissima dona.
Pandimus has inter dum vero lintea terras,
Indigenæ ruere ad ponti caua littora gentes,

Et panem, & fructus, & secum ferre volucres,
Intentiq; oculis nostras mirarier alnos,
Dicere & e cælo nos descendisse supremo.
Insula sese etiam tractu tollebat eodem:
Qua vidi tantum sinuosa ad littora toruo
Aspectu, turpiq. canes, quos educat illa
Barbara gens, illosq. neci demittit, & exta,
Cunctaq. membra coquit, mensisq. epulatur auitis,
Et consanguineas vocat ad conuiuia gentes.
Hos referunt sine latratu componere soles.
Vidi ego verberibus domitum, non edere vocem,
Non gemitus, non latratus, dum linqueret auras
Vitales tandem sub fuste & verbere torto.
Sed dum sulcarem has inter rapida æquora terras,
Ingredior multas non tuto in gurgite fauces
Angusti maris: hic poterat non nauita retro
Vertere cunctantes iam fesso remige puppes.
Pontus erat niue candidior; sparsusq. recenti
Lacte videbatur paßim candescere fluctus.
Luna tenebat iter medium sublimis Olympi,
Cum maris intrauit scopulos prope littora tendens
Puppis iter, Zephyrisq. legens felicibus oras.
Dumq. darem Cubæ turgentia vela per vndas,
Mons procul ostentat sese densißimus vmbris:
Hunc feßi petimus montem, siluisq; subimus
Vmbriferis, quarum summo de vertice fontes
Surgebant, raucoq. sono vada salsa petebant.
Hic pinus sese in cælum pulcherrima tollit:

Palmaq́; summa petit cæli conuexa flagellis.
Tunc nautæ ingressi siluas ligna arida ferro
Scindebant, liquidisq; implebant fontibus vrnas.
Transirem has inter sed dum freta concita terras,
Hic miles captare feras assuetus, opacam
Est siluam ingressus, vidit qui vestibus albis
Indutos homines vsq. ad vestigia: qui tunc
Vertit iter, meq. admonuit vidisse togatam
Hoc nemore aeria gentem: tunc lætus in altam
Immisi siluam selecto ex ordine certos,
Qui nemus vmbrosum transgressi: haud tendere gressus
Inceptos potuere vltra: nanq; herba tegebat
Plurima planitiem camporum, aditumq́; vetabat.
Tunc subito rediit miles, rediensq. ferarum
Grandia conspexit vestigia tramite in alto:
Percussusq. metu mentem rediit celer ad nos.
Parte alia siluam ingentem fragantia versus
ittora conspexi, quam vitis plurimus ambit
ampinus, innectitq. comas, ramosq. virentes.
ittus ad Hesperium tali de vite racemos
ttulimus succo grauidos, dulciq. sapore.
tq. grues magnas per pascua florea vidi:
Hos tractus regionis aqua obduxere palustres,
quibus ad littus conchilia lucida vidi.
t dum vela Notus tendit, flatuq. secundo
spirat nostris ratibus, procul ardua nauta
lmina terrarum aspiciunt, lucosq. sonantes.
Vertimus huc læti puppes, qua vasta secundum

Aequora

Aequora se geminæ tollebant rupibus ædes.
His domibus vir solus erat confectus & æuo,
Et macie, & nulla velatus corpora veste.
Hunc ducunt propere ad naues, & ad æquora, quē mox
Didacus interpres dictis compellat amicis:
Et fari hortatur, cui sint hæc subdita regno
Littora, quæ ve habitent trans montis culmina gentes.
Sed captus non dicta capit, nec percipit aure:
Jlle tamen montem hunc vltra signisque, manuq́;
Monstrabat populum esse alium, regemq́; potentem,
Qui sese indueret diuersis vestibus, vt nos:
Tunc cupidi versus iuga celsa ratesq́; sinusq́;
Dirigimus primæ soluentes tempore lucis.
Dumq; maris molimur iter per cærula, centum
Occurrunt nobis lintres, signisq́; salutant:
Miranturq́; nouas puppes, habitumque, virosq́;
Armatos, ostroq́; duces, auroq́; nitentes.
Hoc etiam tractu longo conchilia multa,
Quæ baccas gignunt limoso in littore vidi.
Me tenuit mora nulla loco: sed protinus vltra
Progredior: nec erat rupes, nec culmen in ipso
Littore, fumiferos quod non effunderet ignes.
Dum legimus scopulos, latebrosaq́; saxa sub vndis,
Et quæ spectabant Austrum, & quæ littus Eoum,
Tercentum positæ sinuoso in marmore terræ
Apparent, densis spectandæ frondibus omnes.
Inuitus tandem conuertere lintea cogor:
Nanq; omnis vario ventorum turbine puppis

Victa erat, & comites fessi, & fracta omnia nostræ
Armaratis longum ob cursum ; & caua littora Cubæ ;
Tardaq. classis erat, quæ iam mare lassa vadosum
Presserat, & laxis acceperat æquora rimis :
Panis, & Oceani emensis corruptus ab vndis
Nauticus, atq. omnis rerum iam nauita fessus.
Mons erat ante oculos rapide præruptus aquai :
Vt me tunc positum conspexi in limine leti,
Sustuli ad alta oculos superæ, & sic voce parentem
Vnigenæ Christi lacrymis sum fatus obortis.
Dum nos hac classe exigua freta mota tenemus
Dauidica ô proles Virgo, qua clarius vllum
Lumen ; nec terra ; nec habent celsa atria cœli ;
Heu quianam tanti disiecta per æquora Cauri
Prælia concurrunt intersè, haud ipse ego possem
Soluere me his rapidis ; (nisi me deus adiuuet,) vndis.
Respice nos, audiq; preces. non (te duce) Syrtes,
Aut Maleæ horrendas cautes, fluctusq; timebo.
Deinde ferit tumidum contis mare nautica pubes,
Nec curat venturam hyemem, ventosq; procaces :
Haud longum in medio tempus, freta mota quierunt
Et circunstrati fluctus ; Zephyriq; resedit
Spiritus ; & cælo tempestas clara refulsit.
Tunc me me ad socios vertens ; sic sum ore locutus :
Vidistis maris insidias, murmurq; minasq;
Ingeminare notos, piceamq; insurgere noctem.
Mox posuisse notos, pacataq; murmura ponti,
Et lucem Oceano, & terris redijsse serena.

Sint quãmuis sine nube dies, sine flamine noctes;
Attamen hæc non fraude carent, nec credere nautis
Huic monstro sese tutum est, nec lenibus vndis.
Sed dum nimborum crebrescere prælia sensi,
Ipse sinum obliquo spirantia flamina contra,
Et nautæ subigunt remis fera per freta puppes:
Vncta natat pinus, quamquam esset fessa profundo.
Dum redeo, Boreas me vexit in æquora magnis
Plena adeo testudinibus, vt nauita cursum
Flectere non posset magna sine mole retrorsum.
Has fauces tandem euasi: mox æquoris alti
Ingentem tractum ingredior, qui gurgite ab imo,
Scythonia magis albus erat niue, lacteq. puro:
Et paßim niueis spumabant fluctibus vnda.
Ipse gubernator metuens vada prona, propinquum
Contorsit proram ad littus, qua venerat, & qua
Non spirant vada, nec scopulis immurmurat æquor.
Et (mirum) nobis Cubæ venit obuia pubes,
(Nam nullos mea gens populos turbauerat armis)
Plurima dona ferens ad nauem læta, palumbesq.
Ingentes; quorum spirabat guttur odores
Assyrios: nos tunc accepto munere læti
Vela damus: quos & quondam metus acer agebat
In montes agitare fugam; nemorumq. latebris
Abdere se, nunc ad naues, & ad ipsa ruebant
Sponte vada, & nostræ gratißima munera classi
Portabant panem, & lympham, viridesq. volucres,
Et varios fructus quos tellus illa ferebat:

Hanc

Hanc gentes quæ tunc habitabant littoris oram
Quod rectum est, seruant viuunt sine legibus vllis:
Iudice non illis opus est, hi turpia damna
Non norunt, vlli ve nouas intendere lites.
Omnia sunt illis communia gentibus, vt Sol,
Et Luna est: atq. arua colunt quantum indiget usus:
Nec quisquam seruat sua prædia: multa supersunt:
Iugera, queis illic committere semina possent.
Non habet hæc regio felix regem ve, tyrannum ve,
Aut ciuem vitas, & crimina castigantem.
Oppida non cingunt muris, non sepibus arua:
Maitiumq. colunt tantum, iuccasq. agesque.
Hinc ego digrediens iterum rediturus easdem
In partes sub casum hyemis, placido feror Euro
Iamaicum ad littus, tepidum qua spectat ad Austrum.
Et latera illius vidi, & nemora ardua longe,
Et paßim virides hortos, beneolentiaq. arua:
Auriferæq. illic detexi littus Hayti,
Atq. ignota mihi nemora, & non parua fluenta.
Ipse viam hanc alacris tranquilla per æquora iniui:
Dehinc sancti portum Nicolai intramus; ibiq.
Accepit statio fessas tutißima puppes.
Portus erat circum saxis incinctus, & alto
Gurgite stagnantis ponti, quo clausa silebat
Vnda, nec horrisonos fluctus, ventosq. timebat.
Transirem Autumni dum tempore littus Hayti
Per maris irati rabiem perq. horrida saxa,
Quærebam vigil ipse locum, quo condere possem

Littore procuruo fessas cum remige puppes,
Me Deus interea haud liquit, dum Solis in ortu
Aspexi terram, quæ respondebat Hayti
Littoribus curuis contra, quam nomine dicunt
Adamanam indigenæ: validis has inter vtrasq.
Deferor impulsus ventis, vbi nocte sequenti
Passa suo de more graues est Luna labores.
Tempestate eadem quinq. horas, atq. trientem
Cognoui Gades inter differre, marisq.
Quos ego sulcabam, abrupto cum sidere, fluctus:
Turbati quæ causa maris fuit, atq. procellæ.
Cete instar monstrum horrendũ vada turbida tranãs
Venturam ob tempestatem, nec habere receptus
Iam tutos poterat, ponto se immiscuit atro.
Tunc ego me in portus penetralia: & in caua saxa
Addideram multos soles: sed post vbi vidi
Pacatum pelagus, direxi carbasa versus
Optatos portus, sperata & littus Hayti.
Hic vbi germanumq. meum, comitesque, ratesq.
Inueni incolumes, populum & parere volentem,
Atq. nouam struere est uisum hoc tunc littore puppem,
Quassatasq. Notis aliquot sarcire carinas.
Miles tela nouat, disciffaq. carbasa nautæ,
Cum grauis Autumnus siluis ponebat, & aruis
Innumeros latis fœtus: reditumq. parabam
Cannibalum in terras, vt possem exurere sedes,
Illorumq. rates flammis, & perdere ferro:
Vicinasq. illis gentes, populumq. timore

Soluere

Soluere finitimum: sed enim grauis occupat ossa
Morbus ob insomnes tot ductas per vada noctes.
Semianimisq. dehinc Isabellæ vectus ad vrbem
Me leto tandem eripui, rursusq. redire
Vinique, frugumque, oleiq. coegit egestas
Littus ad Hispanum: namq. illis nauita noster
Non poterat, milesq. cibis assuescere, quos fert
Insula; ad Hispanum decreui tendere littus:
Euenere mihi sed quæ prius ordine dicam.
Nos Vrbes geminas populi vt fundasse, nouasq.
Aedificare domos videre, & tollere cælo,
Cingere & ingenti fossa, & circundare vallo,
Et premere imperio terras, atq. æquora circum,
Confestim exarsere animis, petiereq. castrum
Vnanimes Diui Thomæ cum milite multo:
Vallaruntq. noua muros fossa, atq. corona.
Cuius erat dominus tunc rex Caunoboa gentesq.
Illius mensem totum obsidione tenebant:
Haud pauidi nostros in prælia sæua vocantes.
Nam castrum posui dictum de nomine Thomæ
Aeterno rerum domino in regione Cibaui.
Saxea sitq. licet tellus, vaga flumina multo
Attamen effulgent auro, cum præcipue sunt
Imbribus aucta, trahunt madidis de montibus aurum.
Actutum hanc arcem præcinxi cespite viuo
Permistis fruticum virgis, & robore secto,
Et trabibus fractæ vicino in littore puppis:
Vt sese posset defendere miles ab hoste

Inclusus, si qua interea sors aspra fuisset:
Delegiq. locum supremo in colle, procul qui
Spectabat regionem omnem, montesq. remotos.
Hanc arcem intrauit bello præclarus, & armis
Margaritaus princeps, dehinc ductor Hoedas:
Hoc castrum indigenæ se vincere posse putabant,
Vt Guacanarillus quondam, qui funditus arcem,
Quam nostræ fecere manus deleuit, & igni
Tradidit, & nostros vita spoliauit: adessent
Cum pauci, & rex rupisset fœdusq. fidemq.
Sed cum cœpisset magnum increbrescere murmur
Obsidione premi nostros in monte Cibaui,
Armari pedites iussi, lectamq. cohortem,
Infrænare leues currus: tunc cornua rauco
Clangore instrepuere cauum per inane, frementesq.
Alipedes in bella mouent, grauiterq. iuuentus
Sæuit, ob obscuro socios in carcere clausos.
Mox iter arripuere duces nullo ordine: sed cum
Hæ gentes videre procul volitantia signa,
Deseruere locum, & montes petiere supremos.
Hoiedas, cui credideram noua mœnia castri.
Iam liber, certos duxit, certosq. reliquit:
Qui curam gererent arcis: mox obuius illis
Processit, qui subsidio sub nocte serena
Ibant, tunc acies iunctæ quæq. obuia morti
Corpora dant, mox Hoiedas se contulit ad nos,
Et totam seriem facti, remq. ordine dixit.
Illum ad Caunoboam decreui mittere regem:

Vlterius

Vlterius bello vt nollet contendere mecum,
Suaderetq. illi iniustis discedere ab armis:
Inter nos coeant potius sed fœdera pacis.
Dumq. moram traheret rex in regione Cibaui,
Missi etiam legati aderant mandata ferentes
Ad regem, vt gentem sumptis detruderet armis:
Quæ duro imperio circum sua regna tenebant;
Quorum vnus regem alloquitur. rex inclyte, tu nunc
Non ne vides gentem hanc nostras subiungere terras
Imperijs ausam, & tot vectigalia nunquam
His nostris audita locis imponere, circumq.
Aequoreos alias sub leges mittere tractus,
Condere & his nostris etiam noua mœnia terris?
Illorum tanta est animis innata cupido
Rumpere tranquillam pacem, & longa otia, nosq.
Cogere seruitio, & duro parere tyranno.
Quin etiam (heu facinus) nostros infringere dicunt
Velle Deos, sese penitusq. abolere, parantq.
Ipsorum sacras euertere protinus ædes.
Agricolæ infindunt patrios non amplius agros,
Maicijq. solo non mandant semina, at aurum
Impulsi inquirunt per terræ viscera tantum,
(Pro dolor) vnde fames nostris regionibus orta est.
Quid referam? vxores nostras rapuere parentum
E manibus, gremijsque; fuit non tuta iugales
Nondum experta toros virgo: prædaq. recenti
Ducti, & auaritia sese innoluere rapinis.
Matresq. & consanguineos, abductaq. furtim

Pignora, ab insolito miserescere milite deflent.
Ne dubita, cuncti venient in fœdera reges
Finitimi, sparsæ circum hoc toto æquore terræ,
Auxilioq. omnes venient: rem nunc tibi dicam,
Quam forsan minime reris. gens aspera bello,
Atq. a stirpe genus durum: hoc immite licet nunc
Sit nobis, regnisq. alijs, tamen arma capesset
Hos contra, cum nos victos, aliosq. videbunt,
Illud idem tecum facient: quos sæuus aperto
Aduena hic, insequitur bello, terraque, marique.
Auxilioq. aderit nota insula Madanino,
Quam Caribum vxores habitant, gens effera sumptis
Arcubus, & iaculis; vllos quæ non timet hostes,
Aduersaq. acie pugnans non vulnera vitat,
Tendit in hostiles eadem quot tela phalangas:
Impia contento tot vulnera dirigit arcu.
Talia vociferans, cunctis mirantibus, aulam
Orator strepitu ingenti, fremituq. repleuit,
Impulit, & capere arma, locumq. inuoluere flammis.
Parte alia Hoiedas suadebat fœdera regi
Iungere, amicitiamq. nouam cum rege potentis
Hesperiæ, poterat solus qui vincere gentes
Occiduas, ne dum hos populos: quorum otia tantum
Delectant muliebrem animum, non bellica virtus.
Verborumq. memor sit rex, quæ plurima Cemes
Iam cecinere sui. Stabat velut ardua cedrus
In Lybano sita: quam Boreæ fera verbera flectunt
Huc illuc, coguntq. comas contingere terram.

Interdum, lapsasq. ferunt per inania frondes.
Blanditijs tandem, atq. astu deduxit Hoedas
Ad me Caunoboam regem: qui post vbi captum
Se vidit, animum varias conuertit ad artes,
Conscius ipse sibi sceleris: nam fortia leto
Viginti dederat nostrorum corpora nuper.
Non aliter frendet, quam lapsa in retia tigris,
Quæ modo vi propria, modo dentibus, & modo aduncis
Vnguibus, aut astu perrumpere vincula tendit:
Admonet & fratrem collectas ducere gentes
In bellum: mora nulla vocat germanus in arma
Subiectos regi populos, vicinaq. cogit
Auxilia, & vastant cultoribus arua remotis.
Horridus ante aciem in iaculis, vultuq. minaci
Caunoboæ germanus erat, nec terruit illum
Armorum longe fulgor, sonitusq. tubarum.
Hic gentes in quinq. acies diuiserat, & dux
Expertus bello pugnas de more ciebat,
Atq. instigabat lætis clamoribus alas,
Opposuitq. suas contra agmina nostra cohortes,
Stans medius. cernens Hoiedas tutius esse
Leuam aciem nostris armis inuadere: aperto
Agminibus quam tot iunctis concurrere bello.
Dehinc dubius stetit an primum prosternere nodum,
An dextrum vellet peditum, cornuve sinistrum
Immissis turbaret equis: ceu sæua leana:
Quæ videt in specula siluis errare iuuencos,
Parte alia gregibus permistos carpere gramen.

Intonsum cernit subter nemora ardua tauros.
Illa animum rapit huc illuc, an florea cursu
Prata petat, laceretq. gregem, pariterq. iuuencos
Inuadat, dubia: in tauros resoluta feroces
Vertit iter: sic Hoiedas cum milite lecto
Aggressus cuneum est dextrum: nam dehinc vbi vidit
Illorum ductor, princepsq. expertus, Hoedam
Fulgentem phaleris, flammasq. vmbone vomentem
Et galea, secumq. metum, strepitusq. ferentem
Ignibus immistos, & equo clypeata regentem
Agmina: non aliter pugna perterritus hæsit,
Quam lupus, Atlantis sequitur dum per iuga tauros,
Aeria longe spectans de rupe leonem,
Perfusum latos humeros, atq. ora cruore.
Olli animus subito iniecta formidine torpet,
Nec versare dolos, audet nec fidere cursu,
Non animis contra ire cupit: verum ille vbi vidit
Iactum intra teli pugnam aduentare, remissis
Tunc loris equitum erupit clamore, & equorum
Pectoribus strauit pugnantum pectora cursu,
Et belli nodo, læua de parte timorem
Immisit: fugere alij per prata, cauasq.
Per rupes, tenuere viam, pacemq. petebant.
Ductorem belli captiuum duxit Hoedas.
Accidit & nostris sors hæc aduersa carinis,
Impedijt quæ classis iter: nam sideris ortu
Sub Cancri Eoo surgens de cardine venit
Turbo ingens: qui præruptis radicibus imis

Euertit, strauitq. solo, & nemora ardua longe
Planitiem in latam traxit, piceasq. procellas,
Et tumido fluctu radiantia sidera tinxit;
Jmmersitq. rates vndis, & vincula rupit,
Namq. mare in terram irrupit cum turbine vasto;
Quiqueia & pariter littus, vicinaq. ponto
Proluit arua, domosq. maris deuexit ad vndas.
Iamq. fere amißis ratibus in gurgite, tristes
Pectore voluebam curas: hinc bella premebant
Cannibalum: hinc tanto quassata a turbine puppes:
Hinc feßi comites, illinc penuria rerum.
Hac animis potior nobis sententia surgit:
Iußi ego tunc subito geminas aptare carinas,
Atq. rates refici, perfractaq. transtra nouari.
Certatim socij incumbunt, & in aequora classem
Deducunt, Taurus cum sese attollere caelo
Inciperet. nos exorto iam Sole tenemus
Aequoreos cursus ratibus: sed fratre relicto,
Qui late regeret populos, & quem penes esset
Imperium maris Oceani, atq. exercitus omnis.
Ducebam mecum hos geminos per caerula reges:
Hi testes mihi sunt proceres, quos non mala febris
Corripuit, non morbus edax mœrentia preßit
Corpora, sed miseros dolor ingens abstulit, vt se
Viderunt duci captos ad regna potentis
Hesperiae, quam diues aquis fœcundat Iberus.
Aduersa redij sine tempestate remenso
Aequore, & ad optatos portus solita vrbe morantem

Inueni propere regem. rex protinus armis
Instructas octo puppes, atq. æra, manumq.
Lectam hominum, viniq. cados, frugesq. ministrat,
Atq. illas soluens Hispano è littore tandem,
Deueni exiguam tota cum classe Maderam,
Et misi ad fratrem naues: mala & aspera sed sors
Quiqueiæ nobis inimicas detulit oras,
Roldanus quas, & socij ditione tenebant.

DE NAVIGATIONE
CHRISTOPHORI COLVMBI
LIBER TERTIVS.

ARGVMENTVM.

Infames fugit Hesperidas; prope deperit æstu
Dum venit ad Pariam: hic mores, genus, & loca discit:
Post Maracupanam terram, ditemque Cumanam,
Curianamque legens, Quiqueiæ constitit aruis:
Mittitur ad regem vinctus: nil tale merentem,
Rex leuat amplexu, ceptosque hortatur ad ausus.

INDE ego digrediens ternis cum puppibus æquor
Ingredior maris, hic sparsas per cærula terras
Inuenio, quas Hesperidas coluisse superstes
Fama refert: has infectas vitio aeris oras
Effugimus, densaq. simul caligine cælum.
Dehinc testudinibus plenum tandem ad mare veni,

Applicuiq. rates uicini ad littoris oram,
Quod gentes habitant diuersa per æquora vecta,
Quas scabies mala pertentat, quam sanguine largo,
Et gelido illarum tingunt, niueumq. colorem,
Inuisamq. luem toto de corpore pellunt,
Has solum mandunt ægri, dum corpora curant.
Insula non longe posita est, quæ vertice ab alto
Et circum latera, & circum iuga celsa rucbat
Ignitos cœli rapido cum turbine tractus,
Cum spirant contra validi de partibus Euri,
Et caua percurrunt immißis flatibus antra,
Ardentesq. globos flammarum ad sidera voluit
Sulphureo immistos fumo, atq. bituminis aura.
Non secus Aetna solet luce expirare cauernis
Sicanijs volucres fumos, & noctibus ignes.
Atq. viam tenuit vasti maris area pinus
Australis, tandemq. in feruida marmora ponti
Rumpimus. hic calor Austrinus mẽbra, ossa, medullasq.
Intrabat, nec erat requies: nam mole fluebat
Corporea immundus sudor calefactus, & aer
Pene ipsa vrebat caua vela, grauisq. carinas
Vexabat fessas pelagi sine murmure feruor:
Atq. cados æstus scindebat, & arida transtra:
Nauita nec poterat tantos perferre calores.
Et tunc tempus erat, quo messor lætus aristas
Colligit, & late Cancri sub sideris ortu
Aestuat omnis ager, campiq. ardore dehiscunt.
Interea hic octo soles sine flatibus vllis.

Ventorum, placidus tanto in discrimine pontus
Oppressum me detinuit, vbi nulla salutis
Spes erat; & iuuit nos tunc densissima nubes,
Quæ texit spatium hoc ponti, nostrasq. biremes.
Hic ego me cælo vertens sum talia fatus.
Eripe me his, PATER ALME, *malis, et per mare vectũ*
Respice in insidas syrtes, da tendere cursus
Posse ratem ad portum, tantamq. euadere pestem.
Adsis o VIRGO ALMA *precor sanctissima, namq.*
In sua vota vocat te nauita, cum mare fundo
Aestuat, & rapidi voluunt freta feruida venti.
Inq. fugam infesto conuersus miles ab hoste
Te semper vocat auxilio: siluisq. viator
Luciferi insidijs hominum deprensus in ortu
Alta suos tendens ad cæli sidera vultus,
Latronum duce te sperat se euadere fraudes,
Unigenamq. tuum, mihi qui Dominusque, Deusq.
Et fuit, & mihi semper erit, ne deserat, ora.
Nec mora spirarunt vulturni flamina, & æquor
Per placidum puppis fertur, rostroq. profundum
Tranquillum ruit huc illuc, versusq. cadentem,
Qua longe montes aperit, siluamq. comantem,
Impello Solem puppes, & verrimus vndas.
Tunc noster sese vertex subducere cœpit,
Astrorumq. alios hunc contra aspeximus ignes,
Atq. aliam cœli faciem, quam noram ego primum
Esse plagam austrinæ partis: nam sidera nostris
Elucent mage, temperies mitissima passim est.

Ipsa ratis vastis dorsum maris ascendebat.
Haud secus, ac celsum montem: sed non tamen vlla
Ardua terrarum prope, vel longinqua videbam.
Tunc nos ignariq. via, trepidiq. calore,
Protinus excutimur longinqua per æquora cursu.
Atq. iterum sese nostris ostendere cœpit
Luminibus calo vertex sublimis ab alto.
Tertia lux tandem nebulis erupit, & alto
Fulsit, & e nostris æstusque, calorq. recessit
Ossibus, & membris venit vigor: inde per æquor
Immensum tentamus iter, quo marmore vasto
Nulla videbatur circum se attollere tellus.
Conscendit malum Mendez: vt cernere posset,
Eminus Oceani tractus, tunc lumina vertens
Ad nos exclamat, longe se cernere terram:
Quæ montes ternos monstrat, siluamq. comantem.
Quo læto clamore, dolor procul abfuit omnis,
Et solitæ vires animo rediere, abijtq.
Pallidus ore color, nosq. anxia cura reliquit.
Sed non hoc potui propter vada proxima littus
Tangere: tunc illic siluas, & prata sub vmbris
Arboreis, & littoreo beneolentia tractu
Gramina, & halantes conspexi floribus hortos.
Prosequimur nostros cursus: tandemq. sub ortu
Auroræ, & Solis radiantia lumina contra
Ingentem portum intramus, quum lucidus inter
Signa Leo late attollit humerosque; iubasq.
Fulgentes, & triticeas terit area messes,

Agricolamq. labor durus sub Sole fatigat.
Portus erat prope fontis aquam, quæ tramite lapso
Gramineo mites vndas, littusq. petebat.
Huc nobis visum est defessas condere puppes,
Compagesq. simul quassas coniungere, & arma
Instaurare ratis, curare & corpora fessa.
Indigenæ nulli hanc terram, littusq. colebant.
Hisq. locis noui vestigia multa ferarum:
Vicinum littus tacitis accedere remis
Aspexi cymbam, quæ per vada salsa vehebat
Proceros membris iuuenes, quibus arma sagittæ,
Scutaque, & arcus erant; semiustaq. cuspide tela.
Longa his cæsaries, & non intorta fluebat
Per latos effusa humeros; nigrantiaq. ora.
Inguina goßipio cuncti, mistoq. colore
Velabant, vittisq. femur, at cætera nudi.
Ipse hos & signis, & læta voce vocabam:
Queis non visa prius ostendi munera longe,
Et specula hinc calybe e nitido, paterasq. figuris
Diuersis auro pictas, varioq. colore.
Æra foraminibus pertusa, & concaua dulces
Tinnitus longe edebant. strepitusq. canoros.
Tincta colore rubro ramosa coralia pansis
Portabant nautæ manibus. sed post vbi vidi
Nescia muneribus nostris mansuescere corda,
Detorsi hos contra lecto iam milite proram.
Illi autem validis conatibus impellebant
Per pelagus retro lembum: nec dona putabant

Nostra

Nostra carere dolis: qui non caua vela, ratesq.
Cessabant spectare oculis, atq. arma, tubasque,
Atq. intertextas argento, & murice lanas,
Et longe rauca stridentia tympana voce.
Tunc ego conspiciens oblato munere me nil
Proficere, hic iussi iuuenes inflare cicutas,
Atq. ebur, & cantus prora exercere vicissim;
Ducere & assuetas sublimi in puppe choreas:
Illorum vt sonitus animis dulcedine motis,
Ne fugerent: Cymbam sistunt, remisq. relictis
Arma manu intrepidi rapiunt, cantuq. vocari
Insolito sese in certamina dura putabant,
Ignari sonitus litui, vocumq. canentum.
Nostrorum pars tela manu, neruoq. sagittas
Aptabat, necnon pugnæ se quisq. parabat.
Hi tandem pacati animos ad littora tendunt,
Descenduntq. simul, sequitur quos cætera pubes:
Atq. inter sese signis, nutuq. loquuntur:
Illi sed postquam rectorem accersere puppis
Me dextra videre, ruunt ad littora, & alnum
Conscendunt veriti insidias: volat illa per vndas,
Quos non insequimur: sed recto tramite vasti
Prosequimur pelagi tractum, quo non procul ingens
Cursus aquæ liquido veniebat ab æquore, qua Sol
Surgit, & occiduas tendit se vertere ad oras.
Inuia erat nautis, & non tractabilis vnda,
Quam tenui, & fateor toties me mille procellis
Iactatum, atq. in vota Deum me sæpe vocasse,

Qua late feruet Scylla tumida vnda sequacis,
Non me vexauit tantum tamen vllus in vndis
Terror, & indomitum medijs in syrtibus æquor.
Vlteriusq. ruens in aperta pericula, tandem
Inuenio immensas hoc ipso in littore fauces:
Ad quas ille ingens fluxus tendebat aquarum,
Et se condebat sinuoso hoc gurgite ponti.
His ego naufragis decursibus ora Draconis
Imposui nomen. iuxta hæc iacet insula vasto
Cincta mari, non illa vllis habitata colonis,
Huic Margarita mihi nomen ponere visum est.
Non nullos cursum tenui per marmora soles
Dulcis aqua, quantoq. magis, PERENOTTE *cadentem*
Carbasa vertebam ad Solem, tanto magis amnis
Gratus erat: tantus sese erumpebat aquarum
Impetus in pelagi fluctus e faucibus alti
Fluminis occurrens salsis resonantibus vndis,
Atq. inter sese veluti certamen inibant.
Altus hic ad læuam præcelso vertice se mons
Tollebat cælo, quem simius ora colebat
Horrida habens, nigrosq. oculos, caudamq. reflexam.
Nudum littus erat, nulliq. habitabilis ora.
Descendunt pauci in terram, qui sat bene cultos
Paßim agros cernunt vacuos cultore, domusq.
Exiguas, qui forte habitabant montibus altis.
At latere e montis læuo videre patentem
Planitiem, quam nos petimus: venere sed ipsi
Indigenæ, externas visuri ad littora gentes.

Tellurem hanc Pariam signis, & voce vocari
Nouimus, & plenam populis, atq. vbere campi.
Moribus hæc facilis gens est, membrisq. decora.
Quattuor indigenas mecum per cærula vexi,
Vt loca vel signis circum, nutuq. notarent.
His mihi non visum est Pariæ considere regnis.
Sed dum littoreos me velle capessere tractus
Abnuerem, procul ecce ruit gens nuda carinas
Visendi studio ad littus, classiq. propinquant
Certatim innumeræ scindentes marmora cymbæ.
Puro colla auro ornati; gemmisq. lacertosq.
Armillis: petij signis quo littore baccas,
Totq. auri massas legerent. tunc barbara pubes
Per nutus responsa dabat, gemmasq. repertas,
Atq. aurum fulua inuentum monstrabat arena.
Armatos ego tunc vicina ad littora misi;
Qui pelago, & siluis loca proxima cuncta notarent.
Horum ductor erat miles: qui vidit in orbem
Constructas ædes, nigroq. sedilia ligno:
Ast operosa tamen portant ad littora fructus
Ignotos penitus nostris, varioq. colore:
Alba ferunt, necnon & vina rubentia secum:
Non vuis expressa, tamen gratissima vina,
Fructibus innumeris facta, & pluuialibus vndis.
Sunt albi indigenæ, mites. placidique, nec vllum
Ipsorum hospitio nec littore cominus arcent.
Inguina gossipio velant, ac cætera nudi,
Qui vero missi fuerant exquirere montes,

Vicinosq. sinus, redierunt ad caua læti
Littora, baccarumq. simul candentia serta
Portarunt, viniq. cados, fructusque recentes.
His trahere haud siuere diu me tempus in oris
Vndis corruptæ fruges: sed linquere visum est
Has terras, iterum inuisuro vere sequenti.
Has Manacapanam indigenæ, ditemq. Cubanam,
Curianamq. vocant felices vbere campos.
Et vetuere aurarum animæ, pelagusq. vadosum,
Præcipitesq. maris cursus, nam turbine magno
Ipsa mouebatur huc illuc regia puppis
Syrtibus his tandem & breuibus, dubijsq. periclis
Emersi classe incolumi, vada præteruectus
Saxea: dehinc tenui iam lasso remige tractus
Ingentis Pariæ, credens hanc esse marinis
Fluctibus incinctam & metuens, dum vela per oras
Occasus tendo credens me posse tenere
Littora Quiqueiæ: classis deuenit in altum,
Et rapidum flumen, cui cedat turbidus Ister,
Et Nilus, quamuis magno comitatus aquarum
Agmine septenis campos maris intret apertos
Fluminibus. paulo ulterius mox mœstus ad ipsum
Occasum Solis verrebam cærula classe;
Queis passim (nã vera loquor) viret herba profundo
Remigijs inuisa: rates fluitantia ponto
Semina tardabant virides imitantia baccas
Lentisci, Lætaq. maris sub fluctibus herba.
Sed cum me in vastoq. sinu, ignotisq. viderem

Herbis

Herbis implicitum, verto mea vela retrorsum
Ad Boream: fluctusq. seco Quiqueia versus
Littora, qua tandem iam nota per aequora vecti
Prendimus, optatasq. diu deuenimus oras:
Cum grauis Autumnus fructus ostenderet altis
Arboribus, summisq. in collibus vua juberet.
Pauca super celebri dicam, PERENOTTE, Quiqueia:
Has inter fama qua non est vltima terras.
Castaneae similis folio est haec insula vasto
Cincta mari: circum innumerum quam mille coronant
Portusque, & liquidi fontes, & stagna, lacusque.
Haec gens natura est facilis: nam poplite flexo
Ipse salutabam quoties de more Parentem
Vnigenae Christi, genua inflectebat, & altam
Ad caeli sua tunc vertebat lumina sedem:
Haec minor Hesperia paulo est: quā quattuor inter
Flumina lata fluunt, quae delabuntur ab altis
Montibus in medio positis, quibus insula surgit.
Iunna petit nitidi resonans ingentia Solis
Lumina, & Eoum littus, Iacheq. secundus
Voluit in Oceanum cursus, qua perfurit Auster.
Tertius incuruo decurrit Naiba cornu
Horrificum versus Boream, gelidosq. triones.
Quartus Atibunicus tendit, qua lucida Solis
Lampas ad Oceanum vergit, rutiloq. recedens
Lumine sideribus terram, noctemq. relinquit,
Quattuor haec nunquam robustus flumina fossor
Aggeribus (fama est) cingit, vel cespite vallat:

Attonitus ſata læta videt, non vecta per agros
Vndantes, non tecta natant, non flumen abundans
Inuoluit homines vndis, aut ordea foßis.
Deducuntq. rates remis, ſed palmula noſtris.
Longe eſt dißimilis mage, lataque, & æquore lembum
Brachia lenta trahunt, dehinc retro brachia ducunt,
Namq. carent ſcalmis, vbi poßint ponere remos,
Quiqueiæ in cunctis fodiunt regionibus aurum:
Cibauo tamen in tractu, magnaq. Cubana
Eſt facile, illud enim non ſeſe abſcondit in altis
Viſceribus terræ, at primo ſe oſtentat ab ictu
Cuſpidis incuruæ, dum terram ſcindit agreſtis.
Sæpe etiam effoßis fluuiorum quæritur alueis,
Quæ rutilant vndæ: ſed cum cadit humidus alto
Humor, & vndanti tellurem verberat imbre,
Tunc miſtos auro latices vaga flumina ducunt.
Et paruus labor eſt ipſis: nam cærula ſubter,
Atq. lacus, fluuioſq. natant: nec flatibus Auſtri
Terrentur, ſubita nec tempeſtate recedunt,
Pars implet cumulo vannum fluuialis arenæ,
Quem manibus geminis quatiunt: illa acta ſub auras
Effulgens flauis aurum ſecludit arenis.
Non baccis, gemmiſq. carent hæc flumina, et omnis
Quiqueiæ ſinus, atque eadem ſunt monte Cibauo.
Auri terra ferax parua in ditione Cotoi eſt:
Qua ſi quis tophum frangat, vel ſaxa cauernis
Incluſa, apparent auri veſtigia fului:
Et venæ elucent effoßis rupibus auri.

Iamiroæ flumen qua tangit littora fons est,
Qui subter mare se condit & rursus ad auras
Occulto rediens saxoso erumpit hiatu.
Indicio est immissus aquis ex subere cortex
Aridus, aut folia Autumni labentia ramis,
Quæ collapsa fluunt vna cum fonte sub antris
Oceani, latebrisq. cauis, & vecta superne
Illo eodem ostentat vasto se rupis hiatu.
Hæc tellus est cincta mari, densisq. cauernis,
Piscator colit hos scopulos, atque æquora tantum,
Lintribus exiguis, quæ sunt sat proxima: nam sex
Milia Quiqueiæ distant à littore magna.
Effodiunt hac electri regione metallum;
Quod graue, quod solidũ atq. sonãs, fuluoq. colore est.
Succinaq. his etiam nascuntur montibus, ipsisq.
E specubus stillat flauus color, egregiusque,
Acceptusq. ideo, & gratus pictoribus: illis
Nascitur atq. frutex siluis, qui grana coloris
Producit rubri tingendis vestibus apta.
Scriptores fruticem hunc coccum dixere Pelasgi.
Dulcis aquæ, salsæq: lacus sunt montibus illis:
Planitieq. alij in lata, quos verberat amplis
Retibus, & funda: pisces, prædamq. reducit
Ad ripam piscator. ego hunc fallacibus hamis
Edocui errantes per stagna liquentia pisces
Fallere, & intextis illos includere naßis:
Conficere atq. hamos docui, & detexere nassam:
Nam capere hac nostra non norat arundine prædam.

Hic nassa non vsus erat, non tortilis hami.
Vere nouo viret herba comis graueolentibus, & cum
Jngruit æstatis feruor, nec tempore desit
Autumni, aut cum sæuit hyems, cui Bagua nomen,
Exiguum nec dant illis sua flumina lucrum
Stagna, lacusq́: legit piscator callidus herbam hanc
Atq́ minutatim tundit, spargitq́ per undas,
Queis mista attonitos pisces facit, hosq́ vagantes,
Atq́ supinatos in aqua, non retibus illi,
Sed manibus viuos captant, mos hic quoq́ nostris
Jn fluuijs, seruatur adhuc cum fœnore multo.
Ocia amant, nemorumq́ leues cum cantibus vmbras,
Lususq́ et choreas nitidi prope fontis ad undas.
Non opus est illis bis tinctas murice lanas
Jnduere, atq́ vias auro, quas fœmina Coa
Disposuit. viuunt nudi, & mollissima semper
Jllic temperies ridet, nemorum ardua longe
Frondent, & mites pendent ex arbore fœtus.
Hic genus aucupij (visu mirabile) dicam
Quo lacubus captant volucres, vndaq. palustri.
Namq. lacus circum volitat immensa volucrum
Copia: diuersis magnam quæ piscibus explent
Ingluuiem, atq. herba viridi, quæ plurima fundo est.
Hic mergi stagna ipsa colunt, coruiq. vagantes,
Humidaq. herbosis detondent prata sub vndis.
Hic olor albus, anas, variæ fulicæ, hic caput anser
Ostentans rutilum stagnis, cui corpore toto
Candor inest, niueo montana ligustra colore,

Intactasq. niues superans, floremq. Hiacynthi.
Nascitur intra hortos, sepemq. cucurbita ventre
Immenso: cui parua parens est arbor Hibura:
Protinus hanc assuetus aquis saxo cauat auceps,
Et siccat sub Sole: lacusq. & stagna per alta,
Perq. vndas late spargit: huc fluctuat, atq. huc
Illa lacu, qua considit genus omne volantum
Stagna colens, liquidosq. lacus, crassasq. paludes.
Accedit mox ad ripam, & nigrantia colla,
Et caput, & latos humeros includit inani
Cortice: dehinc terebrat, qua spirat anhelitus, & qua
Cernere pascentes possit per stagna volucres.
Artibus his fretus summo tenus ore liquores
Ingreditur, volucrumq. petit densum agmen, & vna
Per stagna incedit tacitus, centumq. vagatur
Alitibus permistus, auesq. intercipit arte
Incautas, captatq. dolis, nam dum caput vndis
Demittit volucris, rimatur & humida rostro
Stagna, cibos passim non alto in gurgite quærens,
Dextraque, læuaq. caput mersum implicat auceps,
Frangit & actutum guttur, prædamq. reponit
Extinctam læuo lateri, qua mantica pendet:
Perq. pedes etiam dextra furtim capit auceps,
Dum lætæ strepitant in aquis, & roribus alas
Perfundunt, alisq. vocant bipatentibus imbrem,
Quo plausu percussa sonat mota vnda, sequentes
Nec sociæ terrentur aues, fugiunt ve, sed illam
Sponte putant demersam vndis, solamq. vagari

Per-

Per laticem & solitas lymphis stagnantibus escas
Quærere, vel subter nando percurrere ripas.
Plurima nam fluitans per stagna cucurbita tutas
Reddit ab insidijs anates; aliasq. volucres.
Sæpe sedet capiti volucris, quæ non timet ullas
Tunc fraudes, lacubusq. volat, reuolatque, iterumq.
Aucupis insidit capiti: dumq. ille sub undis
Spectat aues, canit illa, sonosq. e gutture rauco
Effundit, petit aut latices plaudentibus alis,
Corneaq. ora lacu volitans facto agmine mergit,
Aucupis & dextra patrijs occumbit in undis.
Atq. alius tereti calamo confisus, & arcu
Alituum genus omne ferit per stagna sagittis:
Et si forte cadit medijs moritura sub undis
Ardea, stagna secat celerans, prædamq. reportat.
Hunc auceps morem semper non seruat eundem,
Cum volucres capit, interdum nam fronde virenti,
Qua per stagna canunt volucres collumque, caputq.
Implicat, ingrediturq. silens tenus ore lacunam,
Non longe a ripa liquidis stans rectus in undis,
Qua læta strepitant volucres, luduntve, cibumve,
Rimantur, pelagiq. parant trans æquore cursum,
Ut nostræ faciunt volucres, cum littora linquunt,
Turmatimq. petunt tepidos facto agmine soles.
Ut vero truncum arboreum, ramosq. virentes.
Et folijs baccisq. graues videre volucres
In medijs stantes undis, necis inscia turba
Aduolitant, ramisq. sedent fallacibus, illicq.

Exercent

Exercent solitos cantus, alacresq. vagantur,
Et tanquam tuta reuolant ad frondea tecta,
Et pedicas, fraudesq. petunt, pariterq. morantur,
Fraudibus ignara falsis se fidere ramis.
Callidus ast auceps sensim rostrum ve, pedem ve
Arripit incautis auibus, captisq. repente
Claudit iter vocis laua, dextraq. premendo,
Terreat vt nec aues strepitu, neu sanguine lympham
Inficiat; lateri annectit, qua mantica pendet.
Hic praeceps it salsus aquas de montibus altis
Babua, qui liquidos diuerso a fonte liquores
Colligit, & terram Maguanam interluit vndis.
Non alit hic vllos, vt caetera flumina, pisces,
Vndanti nec prata suo rigat, aut sata cursu,
Auriferas salsum hoc non torquet flumen arenas.
Accipit hunc terra alma sinu, conditq. latebris,
Nec ponti contingit aquas, nec cornua mergit
Oceano, aut illum gremio maris accipit vnda.
Planities hic magna iacet, campiq. patentes:
Quos circum montes excelso vertice cingunt.
Comoda frumentis hac sunt, & vitibus arua,
Et pecori haud ingrata seges: nam gramina miris
In vacuum se lata modis de cespite tollunt,
Qua non ladit hyems spirantibus astra Cauris.
Non nix alta tegit, bruma aut glacialis adurit.
Non procul innumeri sunt hic per pascua fontes:
Quorum sunt latices alto sub gurgite salsi:
Fontis at in medio tristis se effundit amaror:

At quæ fons summas ostendit lucidus vndas,
Dulcis aquæ sapor est, gratusq. bibentibus humor.
Sunt populi agrestes Zauanæ, qui loca celsis
Montibus alta colunt. & sese nocte cauernis
Occultant, saxiq. ineunt sub fornice somnos.
Rura, domosq: nihil curant, aut atria, sed quas
Vallibus in patrijs rupes natura cauauit:
Et fructus, quos sponte tulit silua ardua, carpunt,
Et liquidos semper fontes, aut flumina potant:
Aruaq. non curant, alias nec quærere sedes.
Hæc gens finitimos spernit, carpitq. quietem
Aut siluis, aut valle caua, vel montis in antro.
Postquam Vesper adest, noctisq. superuenit vmbra,
Illic errat amor: Sed non noua cura quietem
Sollicitat, non bella mouet, non cogit amantes
Ad letum informe, aut ferro per pectus adacto
Oppetere: aut cum porta tonat resonantis Olympi
Turbatos penetrare sinus veniente procella.
Hic amor est semper simplex, & semper inermis
Gaudia nec miscet curis, hic nullus amanti
Inuidet, aut aliquam simulans spe ludit inani.
Humano hos cuncti dicunt sermone carere.
Veloces mage sunt alijs, qui lata Quiqueiæ
Regna colunt: campoq. canis Spartanus aperto,
Aut silua in longa cursu non vinceret illos.
Et si forte aliquis montano in vertice cernit
Hanc gentem, tunc terga fugæ palantia nudat:
Et nulli nisi nota feris petit antra per vmbras.

Tempore

Tempore non vllo gens hæc mansuescit, & omnes
Conspectum fugiunt hominum, & commercia rerum.
Sal quoq. lucidior vitro est Diagonis in altis
Montibus hunc scindunt cuneis, nec copia parua est.
Hic sunt æquales paruo discrimine soles,
Siue hyemem, siue æstatem Sol ducit ab alto
Aethere: & hæc causa est, cur nunquam prata recentes
Amittunt flores, aut arbos frondis honores.
Planities magna hic late est, quam latifluus fons
Atq. alij humectant, qui nunquam frigore torpent,
Aut acri sub Soli calent, nec pascua flores
Aut folia amittunt: aret nec caltha sub ortu
Icarij canis: aut siluæ spoliantur honore.
Vere nouo folia ipsa cadunt, non frigore primo
Autumni, & subito redeunt, veteresq. videbis
Corticibus ramos, solitaq. virescere fronde,
Nanq. comam ponit pratum, & se vestit eodem
Vere, nouosq. parit proprio de germine flores.
Nec crepitans grando teneras quatit horrida frondes
Siluarum, gelidus ve cadens e nubibus imber
Aerijs. herbas vrunt nec frigora brumæ.
Est tractu longo vallis, quam Guarionesus
Imperio regit: hic tellus est optima iactis
Seminibus, frugumq. ferax, & fertilis herbæ.
Terrarumq. frequens humor non noxius aruis,
Noxia & his terris non sunt animalia morsu.
Et siluis non errat aper, non vallibus vrsus,
In segetes agit ante diem securus arator,

Nec timet ora lupi: crudus vestigia pero
Nulla tegit, qui mortifero defendat ab ictu
Aspidis agricolam spinoso in vepre latentis.
Non siluis, stagnis ve nocens mala gramina serpens
Pascitur, aut volitans armenta exterret Asylus,
Dum somnos vmbris captant dum pascua carpunt.
Letalis tamen est illis in partibus arbor:
Cuius si frondes seu vir, seu fœmina tangat,
Immittunt solo tactu letale venenum
Oßibus, & papulæ apparent, ceu verbera; toto
Corpore, mox sese torquens (miserabile) vitam
Efflat, & ore petit terram, velut arbor ab alto
Tacta polo: sed salsa potest per membra dolorem
Infusum, virusq. simul, pestemq. leuare
Vnda maris, ponti si membra immerserit vndis.
Quin etiam illa hominem solo necat arbor odore,
Naribus hunc si quis captet: non stipitis huius
Accenso quisquam tecti penetralia trunco
Me moneat suffire: manu vel tangere frondes.
Tempore si certo non has accederet oras
Aspera Cannibalum gens bello, assuetaq. rapto,
Et verubus torrere viros, & ponere mensis:
Lætior haud vlla hac; non hac felicior vlla
Ora foret, populent licet & loca proxima tantum
Littoribus: tamen aduentus timet insula cuncta
Cannibalum, & sese specubusve, aut vallibus abdit.
Nulla adeo est regio, quæ non sit casibus vllis
Subdita; sit quamuis gemmis ditißima, & auro.

Quam

Quam simplex genus hoc hominũ fuit accipe: nanq.
Quiqueiæ reges, vnum vetuere per annum
Semina maicij campis iactare colonos,
Ob causam hanc solum, quia nos sua regna putabant
Esse relicturos: quo tempore millia multa
Illorum periere fame per regna Quiqueiæ.
Cum rudis hæc bello gens sit, tamen asperat hastas
Ossibus atq. apicem teli, cum tendit in hostem,
Et si forte ineunt belli certamina, semper
Fronte ligant geminos cemes, creduntq. iuuari
Auxilio illorum, dubiaq. euadere pugna.
Quid referam, vt læta vicino in littore gentes
Perpetuum certis agitent sub moribus æuum?
Illic non populi fasces tabularia seruant:
Illorum non cura animos accendit habendi:
Non aurum effossa quisquam tellure recondit:
Non captant regem insidijs, bellove lacessunt:
Littoreis habitant constructa mapalia siluis,
Quæ pinu, palmaq. tegunt, tutiq. vagantur
Prata per, agrestesq. domos, non extera verrunt
Æquora, non merces aliena ad littora portant:
Non aurum, non diuitias, non vrbis honores,
Non latos cupiunt fundos, non regia tecta,
Non animum informant studijs, fractosq. tubarum
Haud trepidi audiuere sonos: pax aurea seruat
Immunes belli gentes: non crastina curant
Tempora: nec seruant surgentia cornua Lunæ.
Morborum subito succis sua corpora curant,

Iam

Iam correpta graui morbo, redduntq. saluti.
Noxia & his terris non sunt animalia morsu.
Omnia sunt illis communia gentibus, ut Sol,
Et Luna est: nec plura petunt, quam cogat egestas,
Castraq. nec cingunt muris, nec sepibus hortos,
Nec quisquam nouit sua prædia: multa supersunt
Iugera, queis campis committere semina possent.
Non vendunt, nec emunt, rerum nec pondera norũt,
Metiri nec res vllas: non diuidit agros
Terminus, aut demens discordia fratribus vnquam,
Aut consanguineis incessit: nullaq. tangit
Hos cura indigenas, animus nec fluctuat ira,
Regnandi nisi causa: ferunt nanq. oppida, & vrbes
Arma inter sese, cum rex sine prole recessit,
Nec cæli carpit vitales amplius auras,
Ut solij possint vacui ditione potiri.
Rex habet vxores triginta; de quibus vna,
Quæ quondam ante alias fuerat charissima regi,
Post obitum illius tumulo se condit eodem,
Sponte tamen: quem gossipio, vittisq. iacentem
Inuoluunt, cum supremum comitantur honorem:
Et capitis regale decus, vittamq. trilicem,
Quæ pendet ceruice, humerosq. & pectora velat,
Ornatusq. ferunt solitos, conduntq. sepulchro.
Illiusq. canunt laudes, atq. inclyta facta.
Haud secus excubitor, nobis qui nunciat almum
Aduentare diem, volucres ducitque, regitq.
Commissas sibi, sic illæ cum coniuge, somnos

Nocte simul capiunt, atq. illum luce sequuntur.
Non etiam inter se oderunt, præcordia liuor
Non tentat, quanquam vna magis sit grata marito.
Hæ nudæ incedunt omnes: solum inguina velant:
Sed mulier non passa virum partusq. labores
Non experta graues, nullo inguina velat amictu,
Collecto in nodum nec crine incedit, at ipsam
Ceruicem, inq. humeros fundit, quem vitta reuincit
Alba supercilium supra, pressatq. corona.
Res rara est illis in partibus optima nautis
Qui liquidum per iter pelagi vasta æquora lustrant,
Seu cum sæuit hyems, seu cum calor ingruit aruis.
Est panis non ingratus, candore ligustra
Vincit, & exactum longe incorruptus in annum
Durat, nec cariem sentit, nec mucidus vnquam
Redditur, at lymphæ tactu mora nulla putrescit,
Viderunt hunc nec nautæ, nec secula prisca.
Est etiam Cubæ, ac Quiqueiæ plurimus oris
Corporea haud magnus forma mirabilis ales,
Aera quæ scindit nocturnum, quattuor alis
Membranæ solida concretis, queis vice pennarum
Vtitur, illa volat quoties: cui lumina fulgent,
Haud aliter quam nocte faces: geminosq. sub alis
Instar habet stellarum ignes: quotiesq. per vmbras
Tendit iter, duplicem ingeminat (mirabile) lucem,
Resq. nouo per noctem atram fulgore relucent.
Indigenæ cuncti, morte aduentante, sororis
Instituunt natos fundi, rerumq. suarum

Hæredes, quia non credunt ex coniuge natos
Esse suos: ideo iunctos sibi sanguine linquunt
Totius tecti dominos, rurisq. paterni
Germanæ semper natos, vterumq. sequuntur:
Sed si non superant: fratres, & pignora fratrum
Hæredes faciunt: rex autem, cum venit hora
Extrema, & mortē propior iam deniq. amicos
Conuocat, & proceres, & quos Quiqueia mores
Iam pridem tenuit, etiam hos in morte suprema
Seruat, & hæredem instituit, qui non piger armis
Sit sumptis, vel consilio, & depellere posit
Finitimas, cum perturbant sua littora gentes,
Nanq. sibi externam nec rex, nec ciuis adoptat
Progeniem, veluti nostris consuescimus oris,
Luxanus paucis socijs comitatus, in altis
Inuenit siluis primo sub vere racemos
Labruscæ rutilos, mites, gratoq. sapore,
Quas auri diues producit terra Cibaui.
Ocia amat gens hæc: ideo non stringere curat
Vere nouo ramos huius tam fertilis vuæ,
Ast illam alitibus prædamque, ferisq. relinquit.
E nemorum ramis, folijs, & vertice pendet
Gossipium: sua nec velare hi corpora curant,
Præsertim spirat cum bruma in montibus, illic
Nanq. in planitie campi ver floret aprica.
Hic crebræq. cadunt pluuiæ: sed non fluit amnis
Per sata culta suo, vel prata per herbida cursu.
Vt solet Eridanus, toto cum turbidus alueo

Accipit innumeros amnes, quos vnda ſolutis
E niuibus tumefacta altis de montibus auxit:
Hi mare iuxta habitant, piſcoſa aut flumina iuxta,
Piſcandiq; artem exercent ſaturare ferinis,
Non cupiunt vnquam ſeſe, ſed piſcibus aluum
Diſtendunt, artem ſuprema ætate reponunt
Piſcandi, nec amant ſiluas, nec concaua ſaxa
Retia goßipio non texunt ordine noſtro.
Incola Quiqueia nunquam ſua littora linquit.
Denteq; tergemino nullum tenet anchora lintrem.
Dißimilis tamen eſt illorum palmula noſtris.
Illa habet at remos tantum lembosq; volucres,
Quos ſtringunt, ſolidoq; cauant de robore pinus:
Vela haud lembus habet, celſi aut carcheſia mali:
Octoginta intus nautas vehit arbor; & undas
Littoreas, liquidoſq; lacus, ſtagna humida tranat.
Non terræ fluit e venis, vel montis ab antro
Ferrum informe, cauant patrio ſed cymbia ſaxo,
Telluremq; ſimul, ſolidaq; ex arbore lintres.
Hic Iucca eſt Napi ſpecies, quam foſſor ab alta
Sublatam tellure cauat, ſuccumq; nocentem
Subducit preſſans manibus, mox frangit, & vndis
Corruptam miſcet calidis, miſtamq. reuoluit
Sæpius, inq. orbem durat, ſubterq; calentem
Occultat cinerem, coctamq; reponit in vſus
Præſentis victus. ſed ſi (mirabile) ſucco
Veſcatur Iuccæ quiſquam, letale venenum eſt:
Hauſtus enim labefacta petit præcordia ſuccus,

Membraq. nigrescunt infuso læsa veneno.
Ostia transuersum cannas posuere, putantes
Se tutos fore ab ingressu, belliq. tumultu
Securos, tanta est illis inscitia rerum.
Nascitur his campis, hortisq. cucurbita ventre
Non paruo, similisq. vlmo, quam gignit Hibura
Arbor pro fructu, solum hunc vtuntur in vsum
Indigenæ, vt poßint haurire e fontibus vndas:
Succum habet hæc intus, qui felle est acrior omni:
Quare ea gens tristi illius sese abstinet vsu,
Duritiem testudineam quæ cortice vincit,
Quæ fluuij non ima petit, nec mergitur vnquam:
Sed leuitate sua liquidis hæc innatat vndis.
Et mos est illis barbam tondere, caputq.
Fœmina goßipio tenui, vittaque coercet
Cæsariem in nodi faciem, nec flamina curat,
Scribere non norunt, sed belli ingentia facta,
Et solitos mores populi, diuisaque regna,
Natisque & consanguineis stirpique futuræ,
Atque Iuuentuti tradunt miro ordine rerum
Res gestas, Cemesq. suos ab origine pandunt.
Vana superstitio terras oppresserat olim
Quiqueiæ, & quæ vicino circundata ponto,
Donec lucem illis immisit cælicolum Rex,
Quæ tandem agnouere Deum rerumque Parentem.
Quin etiam indigenæ cuncti sub tempore certo
Palmarum carpunt fructus, & roscida poma,
Teutonicoq. coquunt ritu, testisque reponunt

Fictilibus

Fictilibus: dulcis liquor est, gratusq. palato.
Sunt pingues magis; & procero corpore tauri,
Et simul omne pecus, quod transportauimus illuc,
Quam tauri, & pecudes, quæ nostris saltibus errant.
Quam nostris illic etiam felicius aruis
Herbaque, liniq. seges, vescumq. legumen
Proueniunt, & maiores fert campus aristas,
Campus aquis semper riguis, cum deficit humor,
Atq. æstu Solis magno terra ipsa dehiscit.
Huc vites olim attulimus, quæ (credite) nunc sunt
Coniugibus similes vlmis, & pampinus vmbra
Exigua tabulata tegit, ramosq. superstat;
Queis palmes Methimnæus, queis Betica cedat
Vitis, & increscit quæ collibus vua Falernis.
Terra ferax adeo filicum est, vt culmus in aruis
Illic proueniens sit maior arundine nostra.
Inclyta tale solum tercentum exercet aratris
Et præclara viris, & sanguine Brixia, tales
Vomere scindit agros felix Insubria frugum,
Et frugum pariter felix Sicania tellus.
Maicium speciem frumenti rusticus aruis
Seminat, & nostro spica, culmoq. virenti
Maius arundineis folijs: verum ingruit æstas
Torrida cum passim grauidis flauescit aristis,
Tunc sese arenti paulatim nudat amictu,
Atq. suas ostentat opes, & nuntiat ipsis
Agricolis venisse diem, finemq. laborum.
Noctis aues nec habent siluis, domibusq. rapaces

Quæ laniant rostro volucres: sed nocte soporem
Secura capiunt, prima vel luce diei,
Aurea cùm terris Aurora nitescere cœpit,
Et læta inter se fluuis strepitantq; canuntq;
Nec metuunt, certo viscatas ordine virgas
Arboribus positas, nec noctua decipit illas.
Fabula vulgata est cunctis, et credita terris
Quisqueia, primum geminas habitasse cauernas
Ingentes, mortale genus, hominesq; vetabat
Exire è specubus geminis indignatus Sol,
Ast Machoel antri custos, cum noscere vellet,
Atq; videre situs telluris, et æquora, si qua
Stent circum, spectat, dum flumina concita, et æquor,
Et cæli, noctisq; decus miratur, et alta
Tot nemora, et valles curuas, atq; herbida prata,
Confusus mentis sensus, errabat, et vina
Oblitus calles, necnon diuortia siluæ,
Vidit vbi errantem lucis, Sol percitus ira
In saxum Machoel subito conuertit, et omnes
Certatim indigenæ montem hunc de more quotannis
Inuisunt: alij ex antris exire volentes
Vt nuper Machoel fecit, sensere repente,
Se verti in pictas volucres: alijq; virentes
In prunos, alij deformi corpore turpes
In ranas sunt conuersi, quæ nocte querelas
Ingeminant, et luce silent, donec properans Sol
Tendat ad occasum, tunc limo vluaq; palustri
Attollunt caput, et latanti gutture raucas

Diffudunt

Diffudunt voces, secura solis ab ortu.
Quiqueia postquam dominari cœpimus oris,
Legitimo mulier quanquam esset iuncta marito,
Assueto tamen hi non concubitu indulgebant
Amplius, atq. illic virgo iam nubilis ullos
Non curabat item solito partu edere natos,
Ne graue seruitium ferrent, et si qua latenter
Mista viro fuerat, subito sua pignora in auras
Aethereas ventura herbis, succoq. necabat,
(Et mirum dictu) cum sit gens dedita luxu,
Pronaq. nequitia multum, tamen illa sorori,
Et nata, matriq. etiam non se immiscebat,
Esse nefas, immo magnum de more putabat.
Quin aliquis vitam exosus sese interimebat,
Auribus indigenæ, necnon & naribus aurum
Suspendunt, agitata mouet se bractea, naresque,
Atq. aures crepitat circum testudinis instar.
Spicula arundineo faciunt de stipite, quæ sunt
Duritie indomita, nec taurea tegmina curant.
Quanta superstitio populis sit, regna Quiqueia,
Qui diuersa colunt, paucis (aduertite) dicam:
Illorum quæ longe animos oppresserat, & sic
Ducebant miseri vitam sine numine vero.
Haud secus, ac puppis, valido quæ fertur ab Austro
Per maris Ionios fluctus, perque alta Charibdis;
Nec sit qui clauum regat, obliquetq. triremem,
Ingenti cum immane furens Notus vrgeat vnda
In syrtes, scopulosq. rates, pelagiq. procellas.

Aerij specus est radices montis ad imas
Iauana, quam populi indigenæ, gentesq. frequentant
Externæ, summoq. locum uenerantur honore.
Ante fores stabant Cemium simulacra duorum,
Quos Patris æterni gens illa ignara colebat
Olim: pro Sole, ac Luna hæc coluisse ferebant:
Atq. cauis ambos quondam exiluisse cauernis,
Et cæli secuisse vias, vectosq. per altum
Aethera luminibus cælum, terramq. vicißim,
Et pontum lustrasse suis; propriosq; colores
Cunctarum rerum diffusa luce per orbem
Detexisse ferunt Ophyræ læta arua colentes.
Per noctem volitare animas post funera credunt.
A pelago procul horrisono præcelsa Cibaui
Saxeaq. est moles, necnon & concaua ab alto
Vertice; vbi longe strepitus auditur aquarum
Diuersa de parte ruens: quod si quis ad ipsos
Accedat sonitus lympharum, cominus: ille
Nec longum tempus surdusq; fit, attonitusq;.
Non longe lacus hinc ingens, cui tristior vnda,
Quiq. habet Oceani sua per stagna alta natantes
Diuersos populos, quorum non copia parua est.
Nanq. per exesam rupem influit vnda patentis
Oceani, occultasq; vias agit illa profundum
Sub mare, & adducit secum per concaua saxa,
Peruiaq. humentem prædam; perq; hoc mare paruum
Indigenæ vidisse ferunt sub tempore veris,
Tempore & Autumni tantum longo ordine pisces.

Et noua monstra maris sulcare, & ludere in vndis.
Hi se scire putant ortum maris, atq; fluentum
Fluuiorum, viuosq; lacus, tardasq; paludes.
Aequoribus est his etiam Bouca insula parua;
Nobilis est quæ fontis aqua, mitiq. locorum
Temperie, cuius si quis de fonte liquores
Hauserit ante diem, subito fugit ægra senectus,
Atq. nouum veluti in florem conuersa virescit:
Integer, & sanguis venis fluit: haud secus anguis
Exuit hiberno squallentem frigore vestem,
Et spirans tollit per prata recentia cristas
Sanguineas, per humumq; humeris iam lucidus orbes
Immensos trahit, & teneris exultat in herbis.
Mens erat hunc mihi certa locum, fontemq. videre,
Illius & latices haurire; & membra salubri
Tingere lympha: æuo vt longo, multoq. labore
Iam lapsum florem ætatis nunc rursus habere
Hac possem, meq. vt morbo, turpiq. podagra
Eriperem: quæ me seu Sol iam dimouet oris
Aethereis nigrantem vmbram, seu candida secum
Luna vehit cælo radiantia sidera, torquet.
Non potui has ratibus sedes accedere: nanq.
Distabat longo felix hæc insula cursu:
Et Boreæ flatu horrisono maris vnda tumebat:
Et passim vndosum spumis incanuit æquor,
Vinitor & mites aruis iam legerat vuas.
Quid meus Hayti Germanus fecerit oris,
Vel quas condiderit illis in partibus vrbes,

Et bello

Et bello indigenas toties petiisse phalanges,
Vicerit & varias acies, & Guarionesum,
Constituit populis dum vectigalia, & hostem
Depulerit; cum longo egeant sermone, silebo.
Hispanos, & quæ fuerit discordia quondam;
Quos mecum Oceani non nota per æquora vexi,
Meq; inter, cum nota satis sint cuncta, tacebo.
Ipse etiam inuentis a me noua nomina terris
Imposui, siue vrbs esset, siue insula, siue arx,
GRANVELLANE, *tamen nostrorum meta laborum*
Hæc fuit: in vinclis vna cum fratre per vndas
Ducor ad Hesperium littus: sed post vbi Rex, &
Regina hoc norunt, soluere, ægreq; nefandum
Hoc scelus humana moti pietate tulerunt.

Hanc partē nostrorum etiam, PERENOTTE, *laborum*
Extremam paucis memorabo, præcipitet cum
Iam cælo nox; & fessis mortalibus astra
Dulces inuitant somnos; animoq; quietem.
Nam Rex Fernandus, coniuxq; Isabella duos me
Post annos quamuis confectum ætate senecta,
Atq; ægrum ob varios casus, fratremq; vocarunt
Vt vellem Quiqueia vltra, versusq; cadentem
Tendere iter Solem, nostrisq; intacta carinis
Aequora, & Oceani tractus: tunc sponte dedit Rex
Quattuor instructas armis, & milite puppes.

DE NAVIGATIONE CHRISTOPHORI COLVMBI

LIBER QVARTVS.

ARGVMENTVM.

Quattuor egressus ratibus, noua iussa facessit:
Occiduum ad Solem excurrit: confinia Cubę
Lustrat, & à lana Guanasse ad littora tendit:
Mox Quiriquetanam vento petit: inde per altum,
Kaguaram tetigit: Quiqueiaq. arua reuisens,
Hispanas tandem fessus remeauit ad oras.

VER erat, & tepidos ducebāt sidera soles,
Frondibus atq; nouis sese, viridiq; colore
Vestibant nemora; & tellus lætata recentē
Ob partum gremio terrestria sidera alebat.
Mira exercebant volucres dulcedine cantus,
Desuetos ob longā hyemem, & mala frigora brumæ,
Et zephyri nautas intendere vela vocabant.
Cum liqui Hispanos portus, atq; æthera flexo
Poplite prospiciens lachrymis ita fabar obortis.
Ipse tuum ob nomen rege nos, PATER ALME, tuoq;
Nos tege nunc clypeo, & subitis defende periclis:
Et serua has puppes, tibi qui confidimus, in te
Qui spem nostram omnem, mentemq; locamus, & vnū
Te colimus, cum Sol collustrat lampade terras,
Et cum nox piceo terras inuoluit amictu:
Qui quondam Oceani duce te penetrauimus amnes.

O Cana

Canarias placido ventorum flamine vectus
Deueni. dehinc accessi qua se insula tollit
Quæ patria est Caribum, deserta, ast gramine læto,
Et plena arboribus, per cælum Luna prius quam
Clara reuertentes in sese colligat ignes.
Quiqucia paucosq; dies noctesq. moratus:
Jamaicamq. hinc digressus, Cubamq. reliqui
A dextra, & vela extendens, qua, Zephyrus flat,
Littus ad appulimus Quanassæ, quo mare vidi
Jndigenas tortis deuinctos funibus armos
Gossipio lembos prope littora curua trahentes
Horriferum versus Boream: ceu nauta carinas
Medoaci ad ripas aduerso flumine pronus
Longo fune trahit. sed postquam turba trahentum
Hos lintres, nostros iam littora curua tenere,
Atq. sequi ratibus longe vestigia cernit,
Signa dedere manu, ne quisquam accederet alnos:
Et clamore nouo littus, flumenq. replebant:
Et pauci, nudiq. minis terrere putabant
Se posse armatos pedites, classemque sequentem.
Non ferre hos tantos potuit gens Bætica fastus:
Sed subito audaces hos inuasere, nec vllus
Euasit, quisquam potuit non se dare iactu
Oceano, non se manibus subducere nostris.
Rector erat rerum varijs mercator in oris:
Fictilia hic latis, operosaq. pocula transtris
Et pateras, & crateras, lancesq. ferebat,
Multaq. baccarum serta, & canentia puri

Vellera goßipij rebus mutauerat illa
Externis, & fœmineas ante omnia merces.
Cymbia multa aderant fuluo pellucida saxo
Facta, cadiq. etiam, atq. nouacula multa, securesq.
Atq. eodem factos portabant marmore cultros,
Quorum erat e ligno capulus nigro, atq. recuruo.
Stragula goßipij vario discreta colore
Implebant proras, obscuraq. transtra. forosq.
Rerum autem partem domino tunc reddere iußi,
Et manibus, pedibusq. tenacia soluere vincla,
Sunt gentes illic solita connectere pennas
Corporibus volucrum auulsas, atq. arte magistra
E molli pluma diuersas pingere vestes.
Vltra progredior paulum: Quiriquetana nobis
Sese offert ingens regio, fœcundaq. campi
Vbere. Maitium creat hæc, Aggesque, Iucasque.
Flumina sunt, quæ prata rigant, semperq. videtur
Illic Ver nitidum tepidos effundere soles.
Pascua habent semper noua gramina, prata recentes
Semper alunt flores, interq. salubria valles
Flumina decurrunt gregibus accomoda nostris,
Armentisq. etiam frutices nemora alta ministrant,
Semper & autumnus varijs se fœtibus auget,
Spirat & aßidue Zephyri leuis aura per agros.
Arboreis latis foliis hi membra tegebant.
Hanc læti petimus terram, & descendimus omnes,
Et viridi facimus diuersa vmbracula pinu:
Et iuxta ponti tentoria tendimus vndam:

Et tabulis ſtructum velamus fronde ſacellum,
Ornamuſq. rates, pictiſque tapetibus aram.
Sacra ſacerdotes noſtri faciuntque, canuntq.
Ante aram, ſoluuntq. Deo ſua debita vota:
Dehinc referunt nautæ ſubmiſſo poplite grates.
Dum vero hæc peragunt, ingens concurſus ad vndā
Indigenum pelagi non vna parte fluebat:
Noſtraſq. intenti poſita formidine puppes
Spectabant: quos & regio fert illa, ferebant
Diuerſos terræ fructus, lymphaſq. recentes,
Seruabat tumido quas ventre cucurbita clauſas:
Submiſſiq. accedebant, dum munera nobis
Sponte dabant. Illos nos magno ad littora plauſu
Excipimus, vitreiſq. oneramus pectora ſertis,
Et colla illorum: donamus tympana, acuſque.
Et cultros, capuli quibus ex ebore, argentoque,
Et ſpecula attuleram varias referentia formas,
Et veros vultus nitido ſplendentia vitro.
Atq. ſpecilla, quibus procul, & prope cuncta videre
Grandæui poſſent homines, ſuper omnia grata
Dona fuere magis ſenibus, qui mentem, animumq.
Expleri haud poterant, cum res inopina, nimiſq.
Mira videretur: quoties nam naribus illa
Ponebant, tunc hi mage lucida cuncta videbant.
Hæc gens candenti tantum tegit inguina tela
Goſſipij, vitta ve leui, quæ picta colore eſt.
Hæc vario quodam pomorum corpora ſucco
Ornatus cauſa tingunt, quæ protulit hortis.

Arbor

Arbor in irriguis, quam gens hos nutrit in vsus.
Ast alij nigro faciem, rubrove colore
Inficiunt florum, pluma aut texere volantum.
Sunt montes illic humiles, semperq. repleti
Fœtibus arboreis. tellus, quæ spectat ad arctos
Siluarum plena est. ilex se tollit ad auras,
Arduaq. in vacuum extendit sua brachia pinus,
Palmaque: quas siluas tigris sæuissima seruat.
Et damæ, ceruiq: leues, vastiq. leones,
Qui nunquam hos virides saltus; lucosq. relinquunt,
Hæc gens venatu inuigilat, terretq. virentes
Per siluas cursu ceruos, capreasq. fugaces.
Quisq. suas habitat sedes, agrosq. frequentat.
Atq. comas inter, frondosaq: brachia supra
Altorum vitis nemorum quoq. serpit agrestis.
Et quamuis nullus ferro, vel falce putator
Strinxisset, cum terra suo lætissima partu
Fundit opes, tamen hæc rutilis curuata racemis,
Pampineisq. ornata comis & grata virebat.
Hi vites ideo non curant ponere campis.
Et palma faciunt hastilia, tela, sagittasq.
Ingenti, quæ non aliter: quam spicula duro
Ferro armata hominum bellantum corpora iactu
Transfigunt, sternuntq. solo: facit ex quoq. palma
Vulnificos enses gens hæc, contosque, trabesq.
Illic gossipium siluis, & collibus album,
Nascitur & plano. Sunt siluæ pruna ferentes:
Innumeri & fructus ibi sunt, gratiq. palato.

Diuersas regio felix fert illa volucres,
Quæ siluas, & stagna colunt, fluuiosque, lacusq.
Est turba hac auium non vno picta colore,
Inter quas ales magna est, ceu fœmina pauo,
Et membris non inferior: cors est sua cuique.
Quisq. domi clausas tenet has, & pascit abunde.
Ipse ego tunc cernens vastum mare currere versus
Occasum, haud aliter, quam cum nix liquitur altis
Montibus, & Libyæ de parte superuenit imber
Maximus, & superant altas torrentia ripas
Flumina, perque cauas valles, & pascua secum
Tecta trahunt impulsa notis, atque imbribus acta.
Vertere decreui cursus, & flectere vela
Surgentem versus Solem, sed linquere nunquam
Hoc littus poteram, quo tempore letifer alto
Excedit canis Icarius, pariterque calores
Aestiui. & plenis se exercet rusticus aruis,
Atque coloratas ostentat pampinus vuas.
Ducere nauigium conabar ad ora Draconis,
Ad Pariæq. sinus, rebar quos esse propinquos.
Nanque mare vndabat paßim, classemq. ferebant
Ventorum varij flatus; nec condere portu
Iactatas poteram commota per æquora puppes.
Hic Quiriquetanæ liqui portusque, fretumque
Dum vero longe legerem caua littora, in amnem
Perueni, qui se non inuoluebat in æquor,
Qua primum Oceani tellurem cærula tangunt:
Sed nitidus, resonansque, & recto flumine lymphas

Jn freta lata suas longe pellebat ab ipso
Marmore nomē adhuc seruans, caua littora quamuis
Deserat, & rapido fera diuidat æquora cursu.
Hic vbi stans vitreis vacuas in fluctibus vrnas
Jmpleui dulci hoc fluuio, mœstusque per altum
Errabam: nam pontus erat tunc concitus Austro,
Solis ad occasum tendens, inimicaque nautas
Vnda fatigabat maris occurrentis, & vna
Incœptum tardabat iter, & sæpe retrorsum
Iam fessam impellens agitabat in æquore nauem.
Mox classe arata tria flumina magna tenemus,
Quorum adeo testudinibus, & piscibus amplis
Ostia abundabant, vt vix euoluere in altos
Se possent fluctus: ast horum crassaque, & ingens
Florentes ripas fluuiorum ornabat arundo:
Plurimus hic Cocodrilus erat ad lumina Solis
Quorundam in ripis fluuiorum stratus arena.
Vidi his littoribus tercentum nauibus aptum
Flumen aquæ, ad cuius fauces per cærula terræ
Quattuor, & plenæ arboribus, & gramine multo:
Quæ poterant seruare actas à turbine puppes.
Bisdenas legimus sparsas per marmora terras
Arboribus quarum pendebant aurea ramis
Poma, velut nostris dependent citria in hortis,
Atque sequens Paria hoc littus vidi ipse ibi portum
Circuitu magno ingentem, quem maximus amnis
Jntrabat, mitique vnda, nitidaque secabat.
Mox ad Quicuri incolumes deuenimus oras.

Portus vbi, & statio nautis tutißima, & altis
Arboribus circum septus, scopulisq; patebat:
Ad quem confluxere viri terna arma tenentes.
Atq. quaterna manu, mites tamen, ilicet illi,
Ut pacis signum dedimus, petiere carinas
Unanimes nostras merces mutare parati
Cum nostris: vltro dedimus queis munera multa:
Sed quoniam abnuimus illorum sumere merces
Esse dolos veriti, donis abiere relictis.
Sunt forma insignes cuncti: sed fœmina velat
Goßipio partes velandas, atq. capillum
Detondent: homines radunt sed fronte fluentem:
Cæsariem, linquuntq. comam qua posterior pars
Est capitis, vittisq. ligant candentibus, hisq.
Antiquo de more caputque, & tempora cingunt.
Ex quibus ipse duos mecum per cærula vexi.
Est illic gens indomita, & qui vulnera bello
Accipiunt, magno hunc omnes venerantur honore,
Jllic non fluit, aut refluit, maris vnda relabens,
Aut rediens solitum ad littus, velut æquoris æstus
Brittanni, Morinum ve facit: vix nempe reccessus,
Accessus ve potest quis vasti noscere ponti.
Arbor in hac regione viret pulcherrima ad vndam
Oceani late contingens marmoris oram,
Quæ virides semper frondes, & brachia seruat.
Hæc vbi se in vacuum ramis, & vertice celso
Sustulit, in fluctus deflectit prima flagella:
Deinde maris stagna alta petit, terræq. cohæret.

Tunc

Tunc ramus pelago immissus sic pullulat altum
Sub mare, vitis vti propago crescit in aruis:
Post vbi radices egit, se tollit ab imo
Gurgite, perpetuis & inumbrat frondibus aequor.
Grata auibus semper, & ponti gentibus ora,
Seu cum Sol terras vrit, seu cum vndiq. caelum
Insonat, & motos voluunt vaga flamina fluctus.
Rarum animal colit has siluas par Cercopiteco,
Ingenti cauda, & longa, multumq. reflexa.
Per siluam hunc venator agit cum callidus altam,
Transilit e ramo in ramum, & de vertice pinus
Verticem in alterius, vt auis fallitq. sequentem,
Venatorq. sequens non praedae aspirat opimae.
Hunc postquam vidit miles, percussit acuta
Cuspide stridentis teli, qui motus in iras
Desiluit subito e ramis hostemq. petiuit:
Et frendens rabie arma ferox iam nota mouebat.
Aspectu toruo at miles, morsuq. ferenti
Exitium rotat ipse manu non territus ensem,
Et ferit. ille autem haud gemuit percussus acerbo
Vulnere, cum vidit rigido truncum ense lacertum.
Hunc tandem grauiter spirantem ad littora, necnon
Multa reluctantem miles pertraxit: ibiq.
Prostratus paulum hic prora requiescere coepit.
Staret atrox animi vinclis dum vinctus ahenis
Venantes alij magno clamore trahebant
Setosum, horribilemq. suem per crura, pedesq.
Ad nauem captum insidijs, astuq. palude

Littorea, transtrisq. locant. tunc tergore setas
Horribiles erexit aper, erexit & hirtas
Monstrum informe suas hirsuto in pectore setas.
Cercopitecus aprum aggreditur, & sæpe reuinctum
Circumplexa angit cauda, sternitq. lacerto
Incolumi, validaq. manu caua guttura preßit,
Atq. animæ præclusit iter: gratißima nautis,
Militibusq. fuit pugna hæc. Sed cœpta sequamur
*Ad finem, quæ iam properant; P*ERENOTTE*; supremũ*
Seruant hi populi siccata cadauera raris
Cratibus imposita Heroum, pariterq. parentum,
Inuoluunt folijs, quæ sic iam sicca reseruant.
Et plebs morte obita, siluis tumulatur in altis.
Hunc portum tandem liqui, velisq. rudentes
Carbaseis subito immisi: volat incita claßis.
Ultra progrediens hæc ipsa ad littora vidi
Curua sinum, ad cuius fauces sunt quattuor alto
Jnsulæ in Oceano posita, quas parua profundi
Inter se ingentis paulum discriminat unda.
Circuitu hæ portum magno, lateq. patentem
Efficiunt, cinctæ arboribus frondentibus omnes,
Quæq. suis arbos oneratur fructibus: omne
Floribus & varijs fragat nemus, alta viretq.
Herba solo, ceu Vere solet, ipsa insula dextram
Cerebarum partem portus, læuumq. vocauit
Abumeram. aspexi hic sparsas per cærula terras
Innumeras, & pingue solum, fontesq. lacusq.
Et iuxta mare piscosum, cælumq. serenum,

Est

Est locus his celebris, fama & memoratus in oris:
Illic nam cælum clara Sol luce serenat,
Et vaga Luna tenet noctes in luce nitenti,
Semper & in teneras gelidus ros decidit herbas:
Nec maris hos latices fragor intonat horrifer unquã.
Corpore sunt homines nudi, varioq. colore
Depicti, quos intextas ex vngue leonum
Tigridis, aut sæuæ patrio de more coronas
Ferre iuuat, & serta haud vno facta colore:
Queis adeo pendent diuersa monilia collo.
Effinguntq. hæc in magnas aquilasve, leonesve.
Inguina goßipij velabat fœmina vitta.
Egreßi hinc tandem, iuxta caua littora flumen
Venimus, ad cuius ripas gens nuda sedebat:
Quæ procul vt vidit nostras accedere puppes,
Occurrunt cuncti nobis ad littus, & vndas
Oribus acceptas fluuij, gramenq. vomebant
Nos contra, & magnis clamantes vocibus omnes:
Telaque, spiculaque, nostrorum in castra cadebant,
Exitiumque minabantur, pœnasque, necemque.
Indigenæ ad littus glomerati cominus hostes
Nos ad bella vocant, hastasque, ensesque rotantes
E palma factos, quos non educere oportet
Vagina, & tandem ad pugnam se quisque parabat.
Pulsa manu paßim reboabant tympana, pontiq.
Hi conchas ore inflabant, quo bellica cantu
Agmina, bellantumque animos accendere sueta
Gens erat. Hic iußi tormenta hos ænea contra

Aptare, & tantum tormento immittere vincla
Stupea, non lapides, non duri robora ferri.
Vt vero audiuere viri strepitumque, sonumque,
Aera per, flammaq. globos volitare per auras,
Ipsosq. inuolui fumo, littusque, ratesq.
Viderunt (nam non cessabat machina captos
Ingeminare sonos, ignesq. efferre sub vmbras,
Permistosq. metus flammis, ceu fulmina ab alto
Missa polo) sese terra strauere, precesq.
Fundebant positis armis, pacemq. petebant
Submissi, & nostras sponte accessere carinas:
Atq. suas merces nostris commercibus vltro
Mutarunt, alacresq. suos petiere recessus.
Se varie hi populi pingunt, varioq. colore:
Pars faciem tantum, pars & bello inclyta corpus,
Pars faciem totam depingit, nudaq. membra.
Excurrunt hoc in pelagus satis alta fluenta,
Magnaque, quæ semper auri fulgore coruscant,
Atq. acies pascunt oculorum, animosq. videndo.
Non desunt varij per flumina lucida pisces.
Beragua est fluuius maiorque, & ditior auro
In mare qui secum permistas voluit arenas.
Hunc inter fluuium Iebram Cerabora gens est,
Quæ nouit, lateat patrijs vbi montibus aurum,
Ob nitidi cursum fluuij, terræq. colorem,
Hæc certis aurum veteri de more diebus
Cum rimatur humum, saxis atq. eruit ipsum
Abstinet interea sese choreisque, iocisque;

Et dapibus non indulget, thalamumq. relinquunt
Coniugis intactum; & Solis lustrantur ab oris
Surgentis cum se ostentat, lucemq. reducit.
Hæ nihil indigenæ nisi lumina Solis adorant.
Hic gentes nudæ incedunt, contraq. tegunt se
Arboreis pluuiam folijs, Solisq. calores:
Quæ tellus illic iuxta parit æquora paßim.
Præterij Zaboram, & Cubigar duo flumina multum
Piscosa, & liquidis semper labentia lymphis;
Quæ permistum aurum voluunt fluuialibus vndis.
Hic vidi terram vibbæ, male fida carinis
Quæ semper regio est, nunquam & viduata procellis.
Dumq. ego sulcarem iam lasso remige fluctus,
Jonijs similes fluctus, Adriæq. tumenti.
Non ego furabar mea lumina fessa labori;
Ipsa sed aßidue ventis immota tenebam:
Conuersusq. oculos ad sidera lucida, dixi.
Exorabilis ALME PATER, *mitisque, regensq.*
Regna, & Olympiacas sedes, terramq. patentem,
Et maris immensos tractus: precor aspice vultu,
Quo ventos, sæuamq. hyemem, & freta pulsa serenas,
Et tu, per quem tu peperisti hominemque, Deumq.
Vnigenam partu insolito; dum hæc marmora lustro
Non prius intentata, prius non cognita nautis;
Da nobis solitum auxilium Galilæa virgo.
Remos puppis, & hæc tibi vela dicamus aquosas
Sæpe hyemes perpeßa, tuo seruata benigno
Auxilio superante Noto, superante procella:

Dumq. loquor., sternunt placidissima flamina fluctus:
Proceduntq. rates aequatis per mare rostris.
Tandem deueni tranquilla per aequora classe
Xaguaram in terram; magnus ditione regit quam
Rex populi ingentis, necnon & fertilis agri.
Indigenae hic rutilo tingunt sua membra colore.
Rex nigro tantum sese imbuit. hic quoq. regi
Naribus, & regni septem primoribus auro
Selecto tenuis pendebat lamina, summis,
Lamina pendebat labrisq. genisq. putantq.
Hoc homini magnum esse decus. Quin fertilis ora
Semper habet virides siluas, & mollia semper
Gramina, & halantes diuersis floribus hortos,
Quos nunquam cinere immundo, cum bruma recessit,
Sed riuis passim saturant, vndaq. recenti.
Nascitur his etiam siluis mira arbor Hibura.
Non culmos laedit rubigo, aut carduus horret
In campis, lolium ve, infelix nascitur inter
Maitij laetum gramen, iuccasq. virentes.
Cernimus hoc etiam tractu turpes Crocodilos,
Qui cum diffugiunt, rostrum vel in aequore mergunt:
Continuo suauem iactant de corpore odorem.
Vt vero nostrae contraria caerula classi,
Et quassata simul rapido naualia cursu
Aspexi, occasum versus tunc humida carbasa
Direxi: mora nulla rates decliuis agebat.
Vnda maris, pariterq. notus; ceu missa sagitta
Aera per Parthi dextra: sic classis amarum

Oceani

Oceani ſcindebat iter, fluctuſq. ſonoros,
Et longo curſu, & fremitu quaſſata marino.
Quæ fluuium ſera ſub nocte intrauit Hiebra,
In morem ſtagni placidum: tunc iecimus altam
Ad ripam intortos funes; puppeſq. ligamus
Saxoſum ad littus: Dehinc miſi ad flumina magni
Beraguæ vectum lembis prope littora fratrem
Armatum multo cum milite, cum vaga pallent
Sidera, & infuſa rebus iam luce rubeſcit
Oceanus: qui dum factos ex robore lintres
Aduerſo ſubigunt fluuio, rex obuius illis
Fit, quem non varijs trabibus contextus, at vna
Abiete formatus portabat in æquora lembus:
Illic etenim ſolida faciunt ex arbore puppem,
Quæ per lata decem nouies fert cærula nautas.
Et regi, & cunctis pingebant membra colore:
Nudaq. erat, nec onuſta manus iaculiſve, ſagittiſve,
Aut gladio ex palma facto: ſigniſq. petebant,
Tot nitidis incincta armis, quo tenderet hæc gens.
Dum vero inter ſe ſignis, nutuq. loquuntur,
Maximus ex regis comitatu acceſſit ad amnem,
Et lauit manibus lapidem, proprijſq. nitentem
Impoſuit celerans humeris, regemq. petiuit:
Quo ſedit rex ipſe: putant nanq. eſſe nefandum,
Indignumq. loqui, ſolita niſi ſede ſederet,
Aut alia regem. Tunc rex conceſſit, vt omnes
Luſtraret fluuij ripas, & viſeret oras
Littoreas: qui venerunt ad flumen amenum,

Undantemq. auri multo splendore durabam.
Flumen erat cinctum arboribus, ripisq. recuruis
Inter radices quarum, & caua saxa latebat
Aurum ingens: nec erat saxum, radixve sub vndis,
Quæ non immistas auro seruaret arenas.
His volui classem quassatam sistere terris.
Et noua nauigijs intexere robora laxis.
Protinus è prora deiecta est anchora in altum
Flumen aquæ, quæ prædulces sinus accipit vndas.
Littus in ignotum pubes Hispana repente
Emicat, exploratq. locos; beneolentiaq. arua.
Bisdeni excurrunt equites noua rura, domosq.
Inuentas referunt, & prata virentia siluis.
Dum vero optabam latis his condere tecta
Littoribus, paruaq. domos incingere fossa,
Atq. arcem aggeribus vallare, & vimine multo:
Bellantum ad littus ruit ingens turba, ferensq.
Tela manu, patriosq. enses, & grandia saxa.
Atq. implens circum magnis clamoribus æquor,
Arcem confestim, & tecta imperfecta petiuit.
Mox inimicum ignem tabulis immisit, & omnes
Funditus euertit sedes, fossasq. recentes
Aequauit, cum nox cælum tenebrosa teneret.
Parte alia bello non aspernanda iuuentus
Corpora nuda tamen: nostras accedere puppes
Illorum ad littus vario clamore vetabat.
Iamq. sudes, & saxa cadunt per inania nostris
Puppibus, atq. auræ strident, & littus vtrumq.

Barbari

Barbarico clamore sonat, fluuijque, marisque.
Ipse & eram populo, & regi gratissimus hospes:
Jncola sed tanquam regni, aut moderator habebar
Hostis, & euersor rerum, regnique, suum: nam
Pellere credebat me limine velle tirannum.
Jam Sol exoriens multo cum lumine sese
Monstrabat cælo, & terris: cum cernimus altis
Jnfusum siluis populum, totoq. vagantem
Littore: qui postquam nostras consistere puppes
Marmore conspexit, iacula intorquebat ad æquor:
Vociferansq. nemus densum, littusq. replebat:
Perq. diem, & noctem gens hæc ad nota cucurrit
Littora, tela gerens dextra, læuaq. sagittas.
Hic regem mora nulla tenet, cursuq. phalangas
Collectas in nos totas trahit, & quatit hastam
Arboream ante alios, & sese sistit ad vndam.
Temnens Bætica tela, sagittiferamq. cohortem.
Tota erat haud aliter tellus obducta virorum
Agminibus, quam cum grauis æstas præterit, & iam
Arboribus ducunt croceum folia ipsa colorem,
Labunturque, solumq. tegunt, herbasq. virentes.
Fossa muniui, & vallo qua littora puppes
Tangebant, necnon tabulis, septumq. tenerem
Quamuis exiguum contra tot millia: paruas
Hic tamen edidimus pugnas, pauciq. fuere
Jllorum ferro occisi, nam ferrea tantum
Fundebant tormenta ignes, fumumque, sonumq.

Et quamuis essent primo in certamine victi
Hi populi, subito tamen imperterrita turba
Acrior ad pugnas iterumque, iterumq. redibat:
Et potius pro rege suo, patriaq. volebant
Oppetere ad littus, quam sese cernere victos,
Aut procul a patria pulsos iam rege perempto.
Et nostras poscunt in prælia sæua cohortes.
Horum animi feruor, virtusq. coibat in vnum
Pellendi vectas longinqua per æquora puppes.
A tergo tutos mare nos reddebat ab hoste:
Non aliter, quam pastores cum nocte sub ipsa
Conueniunt, suaq. arma ferunt, si turba luporum
Terruit imbelles pecudes, & septa reclusit
Vi valida huc illuc agitans armenta, pecusque,
Diripiensq. gregem vacua dominatur in aula.
Has etiam fessus decreui linquere terras,
Quaq. breuis cursus, & non contrarius esset,
Vertere Quiqueiæ secura ad littora classem:
Jamaicaq. viam deflexi per freta, ibiq.
Mansi bissenos turbata ob cærula menses:
Ipse ego tum Fliscum Ligurem cum milite misi,
Et Didacum Mendez præclaro a sanguine, & armis
Insignes ambo dilecta ad littora Hayti.
Vt magna cuncti scirent me regna tenere
Iamaicæ ratibus laßis, socijsq. labore.
Hoc etiam præter spem nobis accidit, & me
Supra alios casus passum terraque, marique,

Tur-

Turbauit: nam Franciscus cum milite Porrai,
Et frater secuere viam caua littora versus
Quiqueia toto cum remige, luce sub ipsa.
Et me cum paucis socijs liquere, morabarque
Effrenes inter populos, inimicaq. regna.
Indigenæ vt videre duces abijsse, nec vllas
In numerum vt nuper prætexere littora puppes,
Amissi & memores regni, rerumq. suarum,
Decreuere necem nobis inferre, ratesq.
Vrere, & imprimis passim subducere victum.
Iamq. ratus mortis metam aduenisse supremam,
Et duci immerito ad vitæ sine funere finem,
Absumiq. fame: tanta in discrimina postquam:
Adductum vidi me me: mea lumina versus
Conuerti Patrem æternum, supplexq. rogaui;
Vt me ipsum, comitesq. malis, tantoq. periclo
Eriperet: subito iuuit me cælicolum Rex.
Defectusq. memor Lunæ, fore post breue tempus,
Primorum partem iussi, plebisq. vocari.
(Nam præsens interpres erat de gente Quiqueia)
Conuenere omnes, primi, plebisque, patrumq.
Dicebatq. vnum esse Deum, qui temperat orbem
Terrarum, & punire homines pietate carentes.
Vos istis victum vnanimes, vno ore negastis:
Quos nostri cecinere Cemes in regna Quiqueia
Venturos, & victuros regna omnia circum
Oceani, quo se occiduas Sol vertit ad oras.

Vos ideo clarum signum aspicietis ab alto,
Portendet quod iam vobis pestemque, famemq.
Vt venere omnes subito, & videre sequenti
Nocte laborantem Lunam, sparsamq. cruore
Subrutilo, necnon consueto lumine cassam:
Flebant tunc illi attoniti, mœstiq. petebant
Commissi sceleris veniam, fructusq. recentes,
Maiciumque, vciasq. simul, volucresq. ferebant.
Interea Mendez rediit, secumq. reduxit
Remigio instructam puppim, qua per mare vectus
(Vndosum licet) appulimus caua littora Hayti.
Hic vbi iactatas toties à turbine naues
Aptaui curans sociorum corpora victu.
Et tandem Hesperias fessis iam nauibus oras
Deueni, regemq; adij, & noua regna, nouosq;
Terrarum tractus memorauimus, & freta magni
Æquoris, hoc iter est nostrorum hæc meta laborum.
Sic Ligur inuentos intentis omnibus a se
Oceaniq; situs, nostrisq. incognita nautis
Sidera narrabat positas, & per mare terras,
Cum tandem tacuit, mediaq. in nocte quieuit.
Sim licet (vt perhibent) vates non vltimus inter,
Tybridis, & Mellæ cantu iam ad flumina notus:
Et primus, qui non nostro sub Sole iacentes
Ante alios cecini Romana per oppida gentes:
Christophorus quas exigua cum classe retexit:
Serta tamen myrto, aut edera sperare canendo

Non

Non ausim: sat erit tantum (nam maximus inter
Es mihi mortales, & eris mihi maximus olim,
Dum reget hos artus cæli spirabilis aura,)
Si hæc PERENOTTE *leges, tibi cum dabit ocia magnus*
Hesperiæ rex extremæ; quo Principe terras
Iustitia, & pietas, virtusq; antiqua reuisit.

FINIS

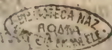

GRATIAS AGIT MARIAE VIRGINI.

QVAS habeo grates tibi nunc MARIA ALMA referre,
Non opis esse reor nostræ, nam gloria vatũ es,
Cum tu Virgineo Partu lætata dedisti
Auctorem vitæ Christum, populisq; salutem,
Errabant qui iam in tenebris, caligineq; atra.
Tu pedibus lunam premis, & tibi plausibus æther
Assurgit, cæliq; agitant noua gaudia ciues.
Te mulier dubij metuens discrimina partus,
Jnuocat extensis manibus, pictamq; tabellam,
Donaq; multa tholo, nixu iam libera figit.
Mortales meritis celebrant te laudibus omnes,
Qua linquit nos Sol, et qua se tollit ab oris
Auroræ, secum ducens lucemq; diemq;.
Tu nitidum cæli lumen, tu Regis ab alto
Sanguine Dauidicam longo genus ordine ducis.
Jpse autem (duce te) non nota ad littora Cubæ
Christophorum ante alios, per tot vada cærula vexi
Atq. illum in portus sine tempestate reuexi.
Nam tua lux monstrauit iter, strauitq; per æquor,

Oceani insanos fluctus. virgo alma licet sit,
Non felix nostrum carmen, sed inane, tibiq;
Oblatum tamen ex animo, precor accipe, quamuis
Vis illa ingenij nobis, roburq; rediret,
Cum malis non canebat, nec crine iuuentus,
Tot merita haud possem numeris aquare canendo.
Nanq; tibi tantum debet mea pagina: quantum
Non vnquam possem par reddere, si mihi detur
Vt nostri quondam patres vixere, priusquam
Effusi caderent tractim de nubibus imbres,
Et nulla immensus cum littora pontus haberet,
Fluctibus et rapidis perplexum inuolueret orbem
Terrarum, genus, atq; hominum, volucresq; ferasq.

FINIS.

EPITAPHIVM HIPPOLYTI CAPILVPI EPISCOPI FANENSIS

In Christoph. Columbum Genuen.

Ligur Italiæ decus & lux certa Columbe,
Heu breuis extinctum te quoq; testa capit.
Te modo non potuit terras qui amplectitur omnes
Oceanus, magno continuisse sinu;
Illius es fines ultra rate vectus ad Indos,
Quo prius haud pennis fama tetendit iter.

EIVSDEM.

ALIVD.

Tiphys nauigij ne certet laude Columbo,
Quamuis æmoniam rexerit arte ratem.
Egregijs etiam factis huic cedat Iason,
Sit licet aurata pelle superbus ouis.
Hic classem Oceani vesanis rexit in vndis,
Qua non ante vagus nauita fecit iter.
Orbeq; diuisum nostro penetrauit ad orbem
Primus & innumeris auxit vtrumq; bonis.

EIVSDEM.

ALIVD.

Parua licet cineres liguris tegat vrna Columbi,
Acta tamen cælo vix potuere tegi.
Huius facta sonant qua Sol oriturq́; caditq́;,
Quaq́; micant alto lucida signa polo,
Alter & hunc obitus Phœbi miratur & ortus,
Astraq́; sub nostro qua pede clara nitent.
Primus enim ignotum celeri trabe vectus ad orbem est,
Primus & ignoto sidere rexit iter.

FINIS.